

**„PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA
DLA MIASTA
BIELSK PODLASKI
NA LATA 2008 – 2011, Z
PERSPEKTYWĄ NA LATA 2012 –
2015”
(projekt)**

PAŹDZIERNIK 2008r.

Wykonywany na zlecenie:

BURMISTRZA BIELSKA PODLASKIEGO
UL. KOPERNIKA 1
17-100 BIELSK PODLASKI

Nadzór merytoryczny

Anetta Dolińska

KOMITET STERUJĄCY:

Eugeniusz Berezowiec – Burmistrz Bielska Podlaskiego

Wykonawca opracowania:

HYDROS Jacek Sawicki
Al. 1000-lecia P.P. 41c
15 – 111 Białystok

SPIS TREŚCI

1	WSTĘP	7
1.1	WPROWADZENIE.....	7
1.2	PODSTAWA OPRACOWANIA.....	7
1.3	CEL, ZAKRES I FUNKCJE PROGRAMU	8
1.4	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU	9
2	PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR MIASTA BIELSK PODLASKI	11
2.1	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	11
2.2	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	11
2.3	GOSPODARKA ROLNA	12
2.4	WARUNKI KLIMATYCZNE.....	13
2.5	UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA.....	14
2.6	SYTUACJA GOSPODARCZA	15
3	OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA MIASTA BIELSK PODLASKI	16
3.1	ZASOBY WODNE.....	16
3.1.1	Wody powierzchniowe.....	16
3.1.1.1	Stan aktualny	16
3.1.1.2	Źródła zanieczyszczeń wód.....	16
3.1.1.3	Wnioski	17
3.1.2	Wody podziemne.....	18
3.1.2.1	Stan aktualny	18
3.1.2.2	Zagrożenia	20
3.2	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.....	20
3.2.1	Emisja, emisja niska i imisja	20
3.2.1.1	Stan aktualny	20
3.2.1.2	Zagrożenia	21
3.2.1.3	Wnioski	23
3.3	POWIERZCHNIA ZIEMI	24
3.3.1	Gleby	24
3.3.1.1	Stan aktualny	24
3.3.1.2	Zagrożenia	25
3.4	WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE	26
3.4.1	Lasy	26
3.4.2	Formy ochrony przyrody.....	27
3.5	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	28
3.5.1	Gospodarka wodno – ściekowa.....	28
3.5.1.1	Zaopatrzenie w wodę	28
3.5.1.2	Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków.....	29
3.5.2	Energetyka.....	30
3.5.2.1	Ciepłownictwo	30
3.5.2.2	Gazownictwo.....	31

3.5.2.3 Energia elektryczna	32
3.5.2.4 Gospodarka odpadami	32
3.5.3 Hałas	33
3.5.4 Promieniowanie elektromagnetyczne	34
3.5.5 Komunikacja i transport	36
4 ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI	38
4.1 RACJONALNE GOSPODAROWANIE WODĄ	38
4.2 WYKORZYSTANIE ENERGII	38
4.3 RACJONALNE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW	39
5 NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	40
5.1 ZAGROŻENIE POWODZIOWE	41
5.2 ZAGROŻENIE POŻAROWE	41
5.3 POWAŻNA AWARIA PRZEMYSŁOWA	42
5.4 BIOTECHNOLOGIA I ORGANIZMY ZMODYFIKOWANE GENETYCZNIE	43
6 EDUKACJA EKOLOGICZNA	45
7 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY	48
8 PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO	52
8.1 PODSUMOWANIE METODĄ ANALIZY SWOT	52
9 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	57
9.1 CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	57
9.2 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO NA LATA 2007 – 2010	63
9.3 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU BIELSKIEGO NA LATA 2008 - 2011	64
10 USTALENIA PROGRAMU	65
10.1 CELE I ZADANIA PROGRAMU	65
10.2 CELE I ZADANIA DO REALIZACJI W RAMACH PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA MIASTA BIELSK PODLASKI	68
11 ZAMIERZENIA MIASTA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	72
12 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU	73
12.1 UWARUNKOWANIA PRAWNE	73
12.2 UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE	73
12.3 PLANOWANIE PRZESTRZENNE	81

12.4	UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE	81
12.5	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ EUROPEJSKĄ.....	82
13	REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU	83
13.1	ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM.....	83
13.2	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	84
13.3	MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU.....	84
13.3.1	Wskaźniki monitorowania efektywności Programu	85

SPIS TABEL

TABELA NR 1	Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni.....	12
TABELA NR 2	Substancje zanieczyszczające powietrze i źródła ich pochodzenia	22
TABELA NR 3	Wykaz pomników przyrody na terenie MIASTA BIELSK PODLASKI.....	28
TABELA NR 4	Wykaz największych kotłowni w MIEŚCIE BIELSK PODLASKI.....	30
TABELA NR 5	Ilość odpadów komunalnych zmieszanych zebranych w MIEŚCIE BIELSK PODLASKI wg źródeł powstawania w roku 2006.....	33
TABELA NR 6	Wykaz stacji paliw płynnych na terenie MIASTA BIELSK PODLASKI ...	41
TABELA NR 7	Zakłady które posiadają największe ilości tych materiałów i substancji.....	42
TABELA NR 8	Przedsięwzięcia inwestycyjne MIASTA BIELSK PODLASKI planowane do realizacji w latach 2008– 2013	68
TABELA NR 9	Przedsięwzięcia nieinwestycyjne MIASTA BIELSK PODLASKI planowane do realizacji w latach 2008– 2013	69
TABELA NR 10	Wskaźniki monitorowania Programu	86

SPIS RYSUNKÓW

RYSUNEK NR 1	Mapa powiatu bielskiego	11
RYSUNEK NR 2	Ocena jakości wód podziemnych woj. podlaskie 2007r.....	19

SPIS WYKRESÓW

WYKRES NR 1	Liczba ludności w grupach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej na terenie MIASTA BIELSK PODLASKI.....	12
WYKRES NR 2	Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni w MIEŚCIE BIELSK PODLASKI[szt.].....	13
WYKRES NR 3	Struktura użytkowania gruntów w MIEŚCIE BIELSK PODLASKI [ha]...	15
WYKRES NR 4	Procentowy udział gospodarstw domowych w zebranych zmieszanych odpadach komunalnych	33

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

ZAŁĄCZNIK NR 1	Wykaz Skrótów.....	87
ZAŁĄCZNIK NR 2	Wykaz aktów prawnych.....	88
ZAŁĄCZNIK NR 3	Bibliografia	94
ZAŁĄCZNIK NR 4	Proponowane kryteria pilności	95

ZAŁĄCZNIK NR 5 Lista zamierzeń inwestycyjnych MIASTA BIELSK PODLASKI z zakresu ochrony środowiska	96
ZAŁĄCZNIK NR 6 Zagrożenia w transporcie drogowym i kolejowym	98
ZAŁĄCZNIK NR 7 Zagrożenia powodziowe województwa podlaskiego	99

1 WSTĘP

1.1 Wprowadzenie

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. „Program ochrony środowiska dla miasta Bielsk Podlaski na lata 2008-2011, z perspektywą na lata 2012-2015” jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do roku 2015, jak też planem wdrożeniowym na lata 2008 – 2011. Jest też aktualizacją i kontynuacją dotychczasowego „Programu ochrony środowiska na lata 2004 – 2011 dla miasta Bielsk Podlaski”.

W myśl art. 10 Ustawy o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw z dnia 27 lipca 2001r. (Dz.U. z 2001r. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.) niniejszy program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

Prawo ochrony środowiska, określa w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata i przewiduje się w niej działania w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. Program ochrony środowiska dla miasta Bielsk Podlaski na lata 2008-2011, z perspektywą na lata 2012-2015 zawiera cele i zadania krótkookresowe do 2011 oraz cele długookresowe do 2015r. Ocena i weryfikacja realizacji zadań Programu dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od przyjęcia dokumentu, stwarzając możliwości weryfikacji i aktualizacji dokumentu.

Wykaz aktów prawnych zgodnie, z którymi sporządzono niniejsze opracowanie został umieszczony w **ZAŁĄCZNIKU NR 2**.

1.2 Podstawa opracowania

Opracowanie niniejszego gminnego programu ochrony środowiska wynika z:

- art. 10 Ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy - Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001r. Nr 100, poz. 1085),
- art. 17 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150):

Gmina w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza gminny program ochrony środowiska uwzględniając wymagania art. 14 ww. ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska określa w szczególności:

- ⇒ cele ekologiczne,
- ⇒ priorytety ekologiczne,
- ⇒ poziomy celów długoterminowych,

- ⇒ rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- ⇒ środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

1.3 Cel, zakres i funkcje Programu

Głównym celem Programu ochrony środowiska dla miasta Bielsk Podlaski na lata 2008-2011, z perspektywą na lata 2012-2015, zwanego dalej Programem, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju miasta Bielsk Podlaski, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa, Programu ochrony środowiska województwa podlaskiego w skali regionu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.¹

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju miasta, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

Główne funkcje Programu ochrony środowiska dla miasta Bielsk Podlaski na lata 2008-2011, z perspektywą na lata 2012-2015 to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie miasta,
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy konstruowaniu budżetu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku

¹ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

1.4 Metodyka opracowania Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym regionu, w programie zaprezentowano:

- ⇒ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- ⇒ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju gminy.

Niniejszy Program Ochrony Środowiska uwzględnia: założenia, kierunki rozwoju, zadania oraz inne dane istotne przy sporządzaniu ww. dokumentu, wynikające, m.in. z opracowań, tj.:

- programów gospodarki wodno-ściekowej,
- sprawozdania z realizacji PGO,
- uchwalonego gminnego programu ochrony środowiska,
- planu rozwoju lokalnego,
- wieloletnich planów inwestycyjnych.

Przy sporządzaniu niniejszego *Programu* zostały uwzględnione wymagania obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Ponadto przy sporządzaniu niniejszego *Programu* uwzględnione zostały:

- ⇒ wytyczne Ministerstwa Środowiska dotyczące opracowywania programów ochrony środowiska,
- ⇒ II Polityka ekologiczna państwa,
- ⇒ program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa,
- ⇒ program ochrony środowiska województwa podlaskiego (2008r.),
- ⇒ raport o stanie środowiska w województwie podlaskim (2007r.),
- ⇒ informacja Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Białymstoku o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego,
- ⇒ informacje zawarte w ankiecie wypełnionej przez miasto,

- ⇒ dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Państwowej Straży Pożarnej i Państwowego Instytutu Geologicznego,
- ⇒ analiza słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń miasta metodą analizy SWOT,
- ⇒ określenie środowiska zewnętrznego - scharakteryzowanie uwarunkowań realizacyjnych *Programu* w zakresie rozwiązań prawno-instytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- ⇒ definiowanie priorytetów ochrony środowiska,
- ⇒ konkretyzacja priorytetów poprzez sformułowanie listy zadań,
- ⇒ opracowanie systemu monitorowania *Programu*.

2 PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR MIASTA BIELSK PODLASKI

2.1 Położenie geograficzne

Miasto Bielsk Podlaski leży w północnej części Niziny Podlaskiej w obrębie jednostki fizyczno-geograficznej stanowiącej mezoregion zwany Równiną Bielską. Miasto pełni funkcje centrum administracyjnego gminy miejskiej i wiejskiej oraz powiatu. Bielsk Podlaski zlokalizowany jest w południowej części województwa podlaskiego, na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych: Lublin-Białystok oraz Warszawa-Białowieża.

Miasto Bielsk Podlaski zlokalizowane jest we wschodniej części powiatu bielskiego (RYSUNEK NR 1).

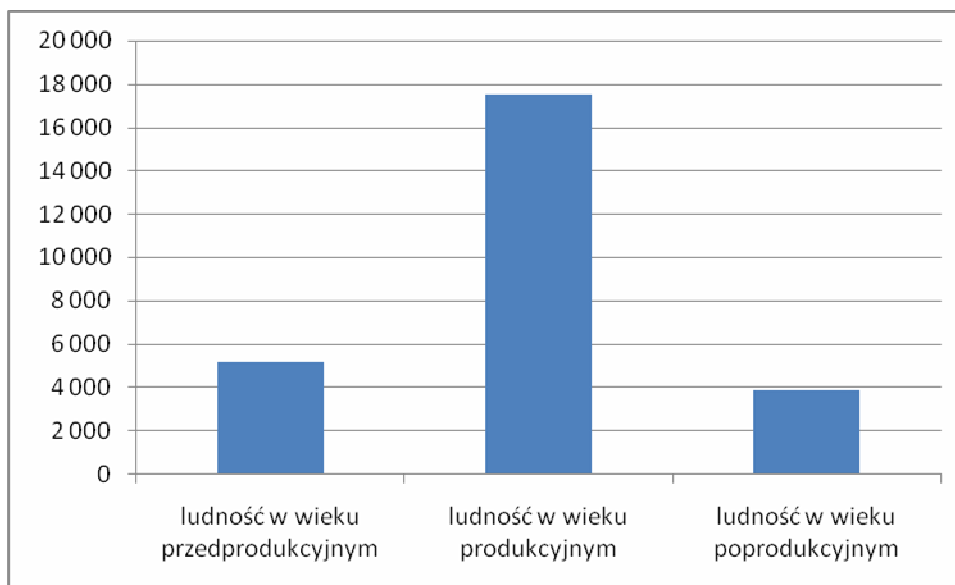

RYSUNEK NR 1 Mapa powiatu bielskiego²

2.2 Sytuacja demograficzna

Miasto Bielsk Podlaski zamieszkuje 26 577 osób, w tym 12 802 mężczyzn oraz 13 775 kobiet. Ludność w wieku przedprodukcyjnym to stanowi 19,61 % ogółu ludności miasta. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 65,8% ogółu ludności miasta. W wieku poprodukcyjnym znajduje się 14,59 % ludności miasta. Graficznym obrazem tej sytuacji jest poniższy wykres.

² www.bazagmin.pl

WYKRES NR 1 Liczba ludności w grupach: przedprodukcyjnej, produkcyjnej i poprodukcyjnej na terenie **MIASTA BIELSK PODLASKI**³

Przyrost ludności następował głównie w drodze przyrostu naturalnego, kształtującego się na poziomie ok. 500 osób rocznie. Jednakże w ostatnich latach obserwuje się spadek przyrostu naturalnego. W zasadzie wpływ poziomu umieralności na rozmiary przyrostu naturalnego jest nieznaczny. Czynnikiem decydującym o stałym zmniejszaniu się corocznych przyrostów ludności jest duży spadek liczby urodzeń. Współczynnik dzietności wciąż się obniża. Czynnikiem demograficznym, który z pewnością wpływa na niski poziom dzietności kobiet, jest coraz mniejsza liczba zawieranych małżeństw.

2.3 Gospodarka rolna

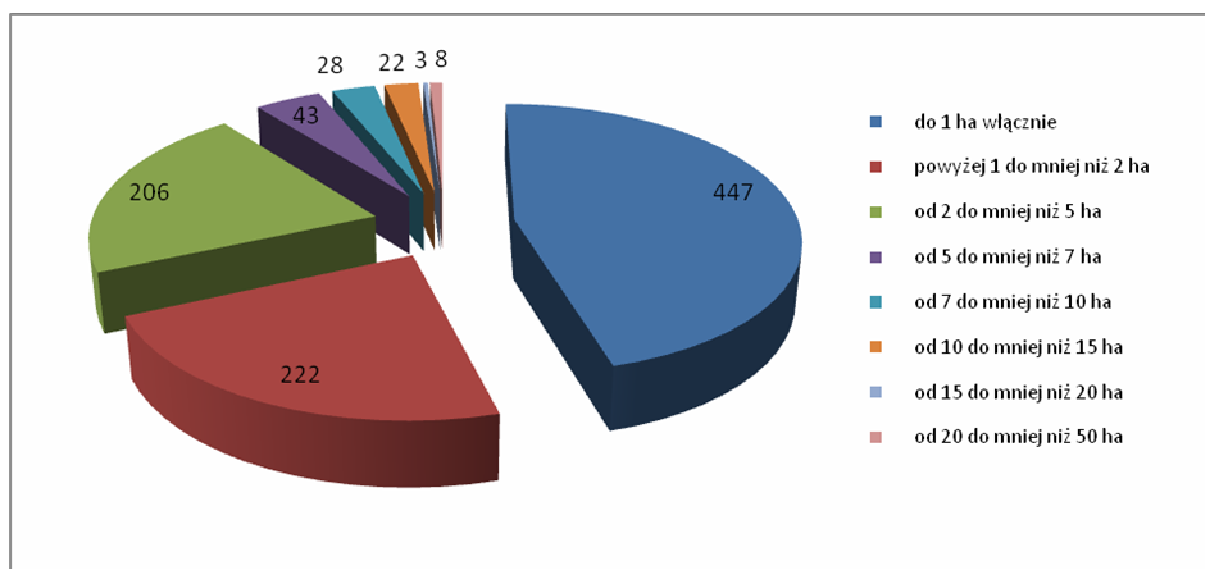
W mieście jest 980 gospodarstw rolnych, największa ilość to gospodarstwa o powierzchni 1 ha oraz od 1 – 2 ha.

TABELA NR 1 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni

Gospodarstwa rolne [ha]	[szt.]
do 1 ha włącznie	447
powyżej 1 do mniej niż 2 ha	222
od 2 do mniej niż 5 ha	206
od 5 do mniej niż 7 ha	43
od 7 do mniej niż 10 ha	28
od 10 do mniej niż 15 ha	22
Od 15 do mniej niż 20 ha	3
od 20 do mniej niż 50 ha	8
100 ha i więcej	0
Ogółem	980

Źródło: www.stat.gov.pl – powszechny spis rolny 2002r.

³ www.stat.gov.pl – dane za 2007 r.

WYKRES NR 2 Ilość gospodarstw rolnych w zależności od wielkości powierzchni w **MIEŚCIE BIELSK PODLASKI**[szt.]

Bielsk Podlaski wchodzi w skład Bielsko-Drohicckiego regionu glebowo-rolniczego. Na ogólną powierzchnię miasta 2688 ha, grunty rolne stanowią ponad 60%. Gleby o najlepszej jakości produkcyjnej występują w zachodniej i wschodniej części miasta. Są to gleby brunatne wytworzone z glin - IIIb i IVa klasy użytków ornych zaliczone do kompleksu żytniego bardzo dobrego. W północnej i zachodniej części miasta występują gleby brunatne wytworzone z glin pylastych i pyłów. Są to gleby IIIb - IVa klasy użytków ornych zaliczone również do kompleksu żytniego bardzo dobrego. Gleby w typie czarnych ziem występują głównie w środkowej i częściowo północnej części miasta, najczęściej w dolinach rzek. Gleby te ukształtowały się z różnych, najczęściej zasobnych w węglan wapnia skał macierzystych. Posiadają one dość dobrze wykształcony poziom próchnicy. Stosunki wodne czarnych ziem są zmienne, najczęściej okresowo mało korzystne. Są to gleby IIIb, IVa, IVb klasy użytków ornych. Gleby bielcowe na terenie miasta występują w północno-zachodniej i południowej jego części. Przeważają gleby V i VI kl. gruntów ornych, zaliczone do kompleksu żytnio-lubiniowego. Charakteryzują się małą przydatnością dla rolnictwa oraz bardzo małą możliwością poprawienia ich wartości produkcyjnej⁴.

2.4 Warunki klimatyczne

Rejon Bielska Podlaskiego charakteryzują średnio korzystne warunki klimatyczne. Miasto leży (wg. R. Gumińskiego) w chłodnej dzielnicy podlaskiej, z liczbą dni mroźnych poniżej 60, dni z przymrozkami do 138, pokrywą śnieżną zalegającą 80 - 87 dni, opadami atmosferycznymi 550 - 650 mm i okresem wegetacyjnym trwającym 200 -210 dni.

Zgodnie z notowaniami stacji meteorologicznej w Bielsku Podlaskim warunki termiczne cechuje wyraźny kontynentalizm, po stosunkowo ciepłym i trwającym 86 dni lecie, występuje chłodna i długa (109 dni) zima. Przedwiośnie i wiosna trwają 73 dni. Średnie

⁴ Opracowanie Ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby Projektów Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego dla Obszaru Miasta Bielska Podlaskiego

dobowe maksima temperatury przyjmują wartości ujemne od połowy grudnia do końca drugiej dekady lutego, natomiast minima dobowe - od połowy listopada do końca marca.

2.5 Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia

Rzeźba terenu obszaru Miasta Bielsk Podlaski została uformowana działalnością lodowca z okresu zlodowacenia środkowopolskiego stadiału północnomazowieckiego oraz późniejszą erozją i akumulacją. Podstawowymi jednostkami morfologicznymi występującymi na przedmiotowym terenie są:

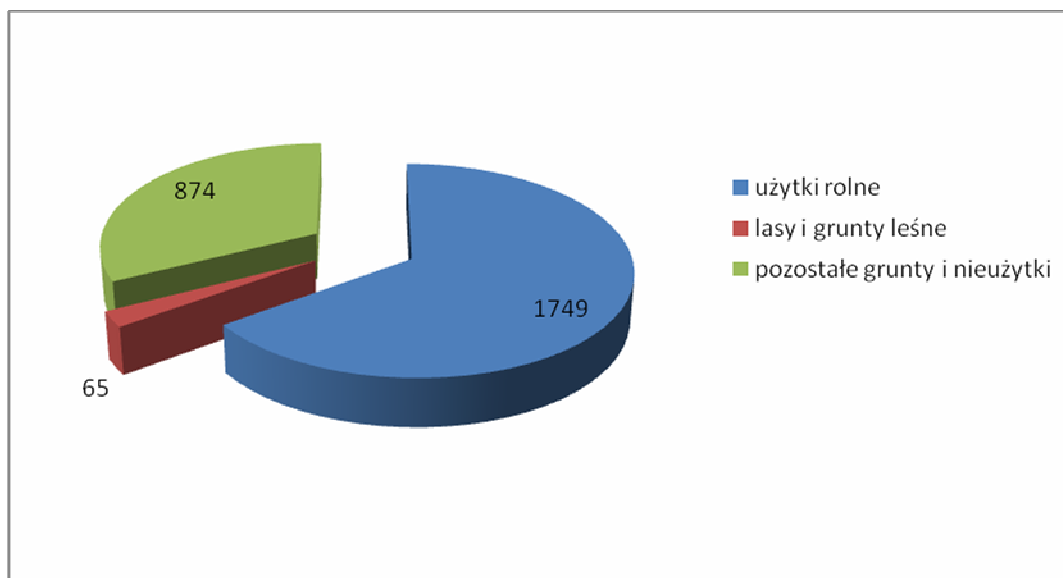
- wysoczyzna morenowa (plejstocenska),
- dolina rzeki Białej wraz z doliną swojego lewobrzeżnego dopływu ciekim Lubką i innymi niewielkimi dolinami bocznymi bezimiennych cieków.

Wysoczyzna (Równina) Bielska charakteryzuje się monotonnym ukształtowaniem powierzchni terenu. Jedynie miejscami występują grupy niewysokich wzniesień i płytkich obniżień. Obszar mezoregionu stopniowo podnosi się tworząc łagodny garb (190 m n.p.m.) w kierunku południowo-wschodnim między Bielskiem i Hajnówką. Teren miasta leży w obrębie silnie zdenudowanej wysoczyzny plejstocenskiej wśród dolin rzek Białej, cieków Lubki, i niewielkich bezimiennych strumieni oraz sieci dolinek denudacyjnych. Obszary wysoczyzny plejstocenskiej są przeważnie płaskie, bądź lekko faliste. Wysokości bezwzględne wysoczyzny utrzymują się na poziomie 140 do 157 m. n.p.m., a spadki terenu w przewadze nie przekraczają 5%. Dolina rzeki Białej przecina wysoczyznę w kierunku zbliżonym do południkowego. W obrębie doliny Białej widoczne są dwa poziomy: holocenski taras zalewowy wyniesiony około 1 – 2 m nad średni poziom wody w rzece oraz - wyższy od niego o 2-3 m młodoplejstocenski taras nadzalewowy. Taras zalewowy ma płaskie dno o szerokości 200 do 500 m. W okresie wysokiego stanu wód dno tarasu zalewowego staje się podmokłe, bądź jest zalewane wodami powodziowymi. Taras nadzalewowy jest słabo widoczny w terenie. Dolinki boczne odprowadzające stałe ciek do rzeki Białej również mają płaskie dna. Głębokości dolinek bocznych są zróżnicowane, najczęściej sięgają 2-3 m. Dolinki denudacyjne występują dość licznie w obrębie całego terenu i przeważnie mają kształt nieckowaty. Głębokości względne dolinek wynoszą 1 -3 m.

Formy użytkowania terenów

W granicach administracyjnych Bielsk Podlaski zajmuje powierzchnię 2 688 ha. Dominującą formę użytkowania gruntów w mieście stanowią użytki rolne 1 749 ha⁵ oraz pozostałe grunty i nieużytki 874 ha..

⁵ www.stat.gov.pl – dane za 2005r.

WYKRES NR 3 Struktura użytkowania gruntów w **MIEŚCIE BIELSK PODLASKI** [ha]

2.6 Sytuacja gospodarcza

Na koniec 2007 r. odnotowano w mieście prawie 2222 funkcjonujących podmiotów gospodarczych, w tym 103 spółki handlowe, przeszło 1 919 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, 13 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, 15 spółdzielni, 1 fundację oraz 34 stowarzyszenia i organizacje społeczne.

Udział sektora prywatnego w działalności gospodarczej ogółem wynosił 96,52 % w roku 2007. Natomiast udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w sektorze prywatnym w roku 2007 wynosił 86,36%⁶

Do największych zakładów przemysłowych i usługowych zlokalizowanych na terenie miasta należą:

- „SUEMPOL” Sp. z o.o.,
- „HOOP” S.A.,
- Zakłady Mięsne „NETTER”,
- MPEC S.A.,
- PSS „Społem”,
- „Mlekovita” Sp. z o.o.,
- „UNIHOUSE”
- Spółdzielnia Inwalidów „Przyszłość”,
- Przedsiębiorstwa Budowlane: „BUDIMEX DANWOOD” Sp. z o.o., „UNIBEP” Sp. z o. o. , POLBUD Sp. z o.o.
- Veolia Transport Bielsk Podlaski Sp. z o.o.,
- Fabryka Przyrządów i Uchwytów „Bison - Biał” S.A.,
- Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe „MAKSUBUD ” Sp. z o.o.,
- „Arhelan” Sp.j.,
- Przedsiębiorstwo Instalacyjno – Budowlane „BIELBUD” Sp. z o.o.

⁶ www.stat.gov.pl

3 OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA MIASTA BIELSK PODLASKI

3.1 Zasoby wodne

3.1.1 Wody powierzchniowe

3.1.1.1 Stan aktualny

Główny układ sieci hydrograficznej na obszarze miasta kształtuje rzeka Biała wraz ze swoim największym lewobrzeżnym dopływem Lubką (ciek) i innymi bezimiennymi, i niewielkimi stałymi ciekami wodnymi. Rzeka Biała przy pomocy swojego systemu bocznych cieków zbiera wody powierzchniowe prawie z całego terenu miasta. Tylko niewielki północno-zachodni fragment terenu odwadniany jest bezimiennym ciekim będącym dopływem rzeki Orlanki.

Rzeka Biała przecina miasto zachowując w ogólnym swym układzie kierunek południkowy - płynie z południa na północ. Koryto jej jest uregulowane i przebiega przekopami w miejscach dawnego meandrowania. Szerokość koryta wynosi 3 - 4 m, a głębokość 2 - 3 m. SNQ rzeki Białej w przekroju "ujścia do rzeki Orlanki" osiąga 0,137 m³/s.

Wszystkie drobne cieki są aktywne głównie w czasie intensywnych opadów atmosferycznych i wiosennych roztopów. Wody powierzchniowe występują również w niektórych zagłębieniach terenowych i innych zbiornikach wodnych.

Na terenie miasta Bielsk Podlaski badaniami monitoringowymi prowadzonymi przez Inspektorat Ochrony Środowiska objęta została rzeka Biała. Ostatnie badania rzeki na całej długości prowadzone były w 2004 r. Ocena jakości wód tych rzek została szczegółowo przedstawiona przez Inspektorat w „Informacji o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego” w październiku 2005 i 2006 r.

Rzeka Biała (dopływ Orlanki)

Rzeka Biała (o długości 31,2 km) jest największym lewobrzeżnym dopływem Narwi przyjmującym ścieki z Bielska Podlaskiego.

W 2004 roku badaniami stanu czystości objęto rzekę Białą w 2 punktach: powyżej i poniżej Bielska Podlaskiego.

3.1.1.2 Źródła zanieczyszczeń wód⁷

Trudnym do zmierzenia źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych są niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych. Pomimo, że ilość wywożonej na użytki rolne gnojowicy w ostatnich latach znacznie zmalała (ze względu na spadek pogłowia zwierząt), stanowi ona nadal lokalną uciążliwość dla środowiska. Zmalała również, głównie ze względów ekonomicznych, ilość

⁷ op. cit

zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód.

OSTATNIE WYNIKI KONTROLI OBIEKTÓW POŁOŻONYCH NA OBSZARZE ZLEWNI RZECI BIAŁEJ W ZAKRESIE GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ

- **Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o w Bielsku Podlaskim.** Kontrola gospodarki wodno- ściekowej przeprowadzona w maju 2007 roku nie wykazała przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w ściekach oczyszczonych odprowadzanych do rzeki Białej. Analiza prób pobranych z rzeki powyżej i poniżej zrzutu ścieków z oczyszczalni wykazała w obu próbach zły stan wód rzeki Białej (V klasa).
- **„Mlekovita” Sp. z o. o. w Bielsku Podlaskim.** Ostatnia kontrola miała miejsce we wrześniu 2007 roku. W zakładzie powstają ścieki produkcyjne, ścieki socjalne i opadowe. Ścieki opadowe z terenu zakładu są podczyszczane w separatorze lamelowym z komorą osadową i odprowadzane do rzeki Białej poprzez rów odwadniający. Pozostałe rodzaje ścieków powstających w zakładzie, a także ścieki z firmy „Lewar Serwis” sp. z o.o. (w ilości średnio 50 m³ miesięcznie) są kierowane do zakładowej oczyszczalni ścieków, a następnie po oczyszczeniu odprowadzane do rzeki Białej poprzez rów odwadniający. Wyniki badań ścieków oczyszczonych odprowadzanych do odbiornika, pobranych w trakcie kontroli w dniu 13.09.2007 r., nie wykazały przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń określonych w obowiązującej decyzji. Ścieki odprowadzane z zakładowej oczyszczalni ścieków badane są raz w miesiącu w laboratorium zakładowym w zakresie objętym pozwoleniem zintegrowanym.

3.1.1.3 Wnioski

Wnioski z badań rzeki Białej przeprowadzonych w 2007 r.

- ✓ **Badania rzeki Białej w 2007 roku** wykazały wody IV klasy czystości (niezadowalającej jakości) w przekroju pomiarowym powyżej Bielska Podlaskiego, oraz wody V klasy (złej jakości) poniżej Bielska Podlaskiego. Wskaźnikami klasyfikującymi w badanych punktach były: barwa (powyżej Bielska Podlaskiego), wskaźniki tlenowe (tlen rozpuszczony, ChZT_{Mn}, ChZT_{Cr}), wskaźniki mikrobiologiczne (ogólna liczba bakterii grupy coli i liczba bakterii coli typu kałowego) oraz wskaźnik biogeny - fosforany (poniżej Bielska).
- ✓ Wyniki badań wykazywały wyraźny, negatywny wpływ odprowadzanych ścieków z Bielska Podlaskiego, które powodują degradację wód rzeki Białej.
- ✓ Ocena ze względu na przydatność do bytowania ryb wykazała, że wody rzeki Białej w badanych punktach pomiarowych nie spełniają kryteriów jakim powinny odpowiadać wody do bytowania ryb w warunkach naturalnych.
- ✓ Ocena podatności wody rzeki Białej na eutrofizację, wykazała przekroczenie wartości granicznych wskaźników stosowanych przy ocenie eutrofizacji wód powierzchniowych (powyżej których występuje eutrofizacja wód) w punkcie pomiarowym poniżej Bielska Podlaskiego.

3.1.2 Wody podziemne

3.1.2.1 Stan aktualny

Obszar miasta Bielsk Podlaski charakteryzuje się różnymi warunkami występowania wód podziemnych. Głębokość zalegania wody podziemnej jest związana z ukształtowaniem terenu, przepuszczalnością gruntu oraz wysokościami względnymi danego obszaru. Wody obszaru miasta Bielsk Podlaski można podzielić na:

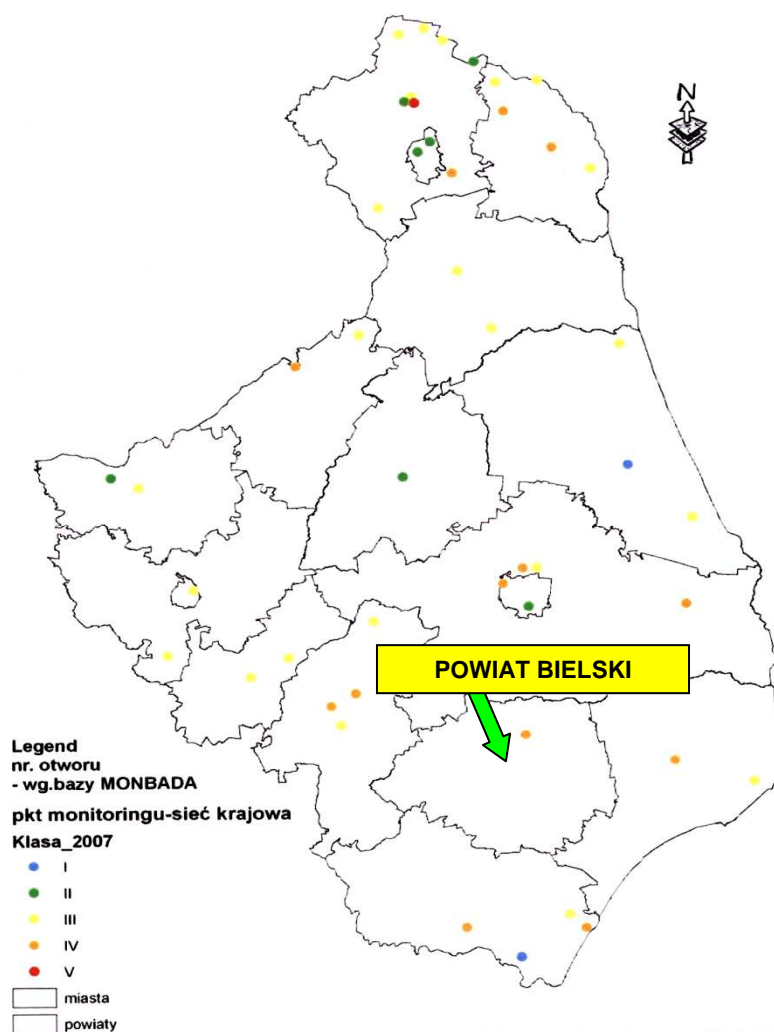
- wody przypowierzchniowe terenów dolin i obniżeń, gdzie woda zalega przeważnie płycej niż 0,5 m p.p.t. tworząc jeden poziom wodonośny w utworach rzecznych lub bagiennych. Jest to teren skupienia wód powierzchniowych i gruntowych spływających z obszarów wysoczyznowych. Dlatego warstwa wodonośna jest bardzo zmienna i skutkuje fluktuacjami poziomu lustra wody. Najpłycej w Bielsku Podlaskim zalegają wody przypowierzchniowe i gruntowe w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Białej i ciekę Lubki. Zwierciadło wody kształtuje się tam zazwyczaj od powierzchni gruntu do około 1 m p.p.t. Należy przyjąć, że doliny rzek nie powinny między innymi z tego powodu być rozpatrywane jako obszary przewidywane pod inwestycje. Każde obniżenie lustra wody będące efektem osuszenia terenu przygotowywanego pod inwestycję będzie skutkowało zachwianiem poziomu lustra wody w pobliskiej rzece, a to może prowadzić do znaczących zmian w składzie i liczebności organizmów wodnych oraz znacznego spadku jakości wody,
- wody gruntowe terenów wysoczyznowych charakteryzują się zazwyczaj ciągłym zwierciadłem. Lustro wody utrzymuje się tam na różnych głębokościach, co jest efektem zlegania na różnych głębokościach trudno przepuszczalnych frakcji gliniastych i ilastych, decydujących o wysokości słupa wody w wyżej położonych i łatwo przepuszczalnych utworach piaszczystych i żwirowych. Warstwy nieprzepuszczalne tworzą w efekcie lokalne warstwy wodonośne. Głębokość zalegania wód gruntowych zależy od wyniesienia danego obszaru ponad dna dolin i obniżeń. W przypadku bezpośredniego sąsiedztwa dolin rzecznych, wody gruntowe infiltracyjne (wsiakające) są podtrzymywane przez wody gruntowe ustabilizowane na stałej głębokości wynikającej z istnienia stałego zwierciadła wody podziemnej⁸. W innej sytuacji głębokość występowania wód gruntowych w Bielsku Podlaskim uzależniona jest od intensywności i długotrwałości opadów atmosferycznych oraz od głębokości zalegania gliny zwałowej pod utworami piaszczystymi. Wahania tego poziomu wód gruntowych mogą wynosić ca 1,5 m. Największym obszarem występowania tych wód jest taras nadzalewowy doliny rz. Białej⁹. Jednocześnie na terenach wysoczyznowych, zbudowanych z utworów trudnoprzepuszczalnych występują także wody płytsze zwane "wierzchówkami". Warstwę wodonośną tych wód tworzą silnie spiaszczone warstwy glin lub niewielkie piaszczyste przewarstwienia w glinach. Wody „wierzchówkowe” uzależnione są od intensywności opadów atmosferycznych i wiosennych roztopów, co daje znaczne wahania zwierciadła wód i jego powierzchniowego zasięgu. Niewielkie zagłębienia bezodpływowe występujące na terenach wysoczyznowych obszaru miasta charakteryzują się niekorzystnym reżimem wód gruntowych, co powoduje, że odpływ wody do pobliskich cieków utrudniony jest zmienną przepuszczalnością gruntów i

⁸ Hydrologia ogólna – Bajkiewicz-Grabowska E., Z Mikulski, PWN Warszawa 1993.

⁹ Opracowanie Ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby Projektów Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego dla Obszaru Miasta Bielska Podlaskiego

małymi spadkami terenu. W efekcie tworzą się obszary lokalnej koncentracji wody powierzchniowej i gruntowej utrudniających prace związane z rozpoczynaniem inwestycji. Istotne jest, że wody te nie mają ciągłego poziomu i w większości zalegają płycej niż 2,0 m, p.t. W takich przypadkach dokonywanie zabiegów osuszających teren przed inwestycjami jest uzasadnione i nie powoduje negatywnych skutków dla wód podziemnych niżej położonych np. wód głębszych,

- tereny wysoczyznowe z wodą głębszą występują pod warstwą glin zwałowych, które tworzą na obszarze Bielska zasadniczą powierzchnię tych terenów. Poziom wód typu głębszego daje zwierciadło o charakterze napiętym i występuje przeważnie poniżej 3 metrów od powierzchni terenu. Głębokość występowania wód głębszych zależy więc głównie od miąższości warstwy gliniastej oraz ukształtowania terenu. Terytorialnie występowanie wód głębszych na terenie Bielska Podlaskiego pokrywa się z zasięgiem występowania w podłożu glin zwałowych. Oznacza to, iż na terenach występowania glin zwałowych wody głębsze są stosunkowo dobrze izolowane od negatywnych czynników zewnętrznych.

RYСУNEK NR 2 Ocena jakości wód podziemnych woj. podlaskie 2007r.¹⁰

¹⁰ Źródło: Wyniki badań wód podziemnych na terenie województwa podlaskiego w 2007r. – WIOŚ Białystok 2008r.

3.1.2.2 Zagrożenia

Wody podziemne należące do zasobów naturalnych, coraz bardziej zagrożone są zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. Konieczna jest ich szczególna ochrona, jako zasobów nieodnawialnych. Niezbędna jest ochrona znacznych obszarów, pod którymi znajdują się Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. W Polsce jest ich około 180, a obszar obejmuje ponad 52 % powierzchni naszego kraju.

Badania wykonane w okresie 2004 – 2005 wskazują, że istotny wpływ na obniżenie jakości wód podziemnych na badanym obszarze mają związki azotu, które związane są z przedostawaniem się do wód zanieczyszczeń rolniczych, bytowych i komunalnych. Wysokie stężenia związków azotu występują i utrzymują się głównie w wodach gruntowych, co związane jest ze słabą izolacją wód od podłoża, a tym samym łatwym dostępem zanieczyszczeń antropogenicznych.

3.2 Powietrze atmosferyczne

3.2.1 Emisja, emisja niska i imisja

3.2.1.1 Stan aktualny

Podstawowym źródłem informacji o stanie zanieczyszczenia atmosfery jest badanie zmian, jakie zachodzą w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych.

Podstawowymi wskaźnikami charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza są średnie stężenia substancji w powietrzu dla określonych okresów uśredniania. Ogólnie w całym województwie podlaskim odnotowywano pozytywne tendencje zmian stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu i pyłu zawieszonego. Wyniki badań prowadzonych w latach 1997 - 2002 w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (w sieci podstawowej oraz w sieci nadzoru ogólnego nad jakością powietrza w miastach) nie zostały przekroczone na żadnej stacji pomiarowej dopuszczalne średnie roczne wartości stężeń SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego.

Dla miasta Bielsk Podlaski stan zanieczyszczenia powietrza odpowiada wynikom ze stacji pomiarowej zlokalizowanej w Bielsku Podlaskim prowadzonej przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Białymstoku. Na stacji oznaczano średniodobowe i średnioroczne stężenia SO₂, NO₂ i pyłu zawieszonego.

Emisja niska

Niska emisja, pochodząca głównie z lokalnych kotłowni i gospodarstw indywidualnych stanowi lokalnie poważny problem. Niska emisja jest zagadnieniem trudnym do szybkiego rozwiązania ze względu na brak informacji o rozkładzie przestrzennym emisji, a także bardzo duże rozproszenie jej źródeł. Dodatkowo, uciążliwości związane z niską emisją charakteryzują się sezonowością - wyraźnie wzrastają w sezonie grzewczym zaś w lecie ich znaczenie jest niewielkie.

Imisja

Głównym źródłem informacji o stanie zanieczyszczenia atmosfery jest obserwacja zmian, jakie zachodzą w ilości zanieczyszczeń emitowanych do powietrza oraz stężeń zanieczyszczeń powietrza i opadów atmosferycznych. Podstawowymi parametrami charakteryzującymi stan zanieczyszczenia powietrza są średnie stężenia substancji w powietrzu dla określonych okresów uśredniania. Ocena stopnia zanieczyszczenia powietrza na terenie woj. podlaskiego dokonywana jest w oparciu o pomiary kontrolne głównych zanieczyszczeń bezpośrednio emitowanych do atmosfery (emisja) oraz badania monitoringowe substancji powstających w atmosferze (imisja). Na terenie woj. podlaskiego badania imisji prowadzone są głównie w miastach. Podstawowy program pomiarowy obejmuje pobór prób i oznaczenie dwutlenku siarki (SO_2), dwutlenku azotu (NO_2) i pyłu zawieszonego.

Na terenie miasta Bielsk Podlaski oceny jakości powietrza dokonano na podstawie pomiarów prowadzonych metodą pasywną. Cykl badawczy został zrealizowany w okresie od lutego 2003 r. do stycznia 2004 r.

Wyniki badań, w odniesieniu do obowiązujących norm dopuszczalnych stężeń substancji szkodliwych dla zdrowia w powietrzu atmosferycznym wskazują na dobrą jakość powietrza na terenie miasta Bielsk Podlaski. Nie stwierdzono przekroczeń średniorocznych dopuszczalnych stężeń SO_2 , NO_2 , i benzenu. Wartości były znacznie niższe od norm dopuszczalnych. W sezonie grzewczym obserwowano nieznaczny wzrost zanieczyszczeń SO_2 , przypadku NO_2 i benzenu nie obserwowano podobnej zależności.

Bilansowe wielkości emisji dla poszczególnych zanieczyszczeń za 2006 rok przedstawiały się w m. Bielsk Podlaski następująco:

- dwutlenek azotu (NO_2) – 98 ,0 Mg/rok;
- dwutlenek siarki (SO_2) – 115,8 Mg/rok;
- tlenek węgla (CO) – 350,3 Mg/rok;
- dwutlenek węgla (CO_2) – 54325,1 Mg/rok;
- pył ogółem – 127,1 Mg/rok.

Wykonana w 2006 roku aktualna ocena jakości powietrza w województwie (art.89 Ustawy Prawo ochrony środowiska) wskazuje, że strefę – miasta Bielsk Podlaski zaliczono do wynikowej klasy A, dla której poziom stężeń nie przekracza wartości dopuszczalnej.

3.2.1.2 Zagrożenia

Na stan jakości powietrza atmosferycznego na terenie miasta Bielsk Podlaski mają wpływ zanieczyszczenia pochodzące :

- z procesów spalania paliw - zbiorowe i indywidualne ogrzewanie pomieszczeń - zanieczyszczenia (pył, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla)

- ze środków transportu kołowego – zanieczyszczenia (węglowodory, tlenek węgla, pył, ołów)
- z procesów produkcyjnych - zanieczyszczenia (węglowodory i ich pochodne, fluor, pyły siarki i cementu, siarkowodor i inne specyficzne dla danej produkcji substancje).

Poniżej przedstawiono wykaz podstawowych substancji zanieczyszczających powietrze oraz źródła ich pochodzenia.

TABELA NR 2 Substancje zanieczyszczające powietrze i źródła ich pochodzenia

Zanieczyszczenie	Źródło emisji
Pył ogółem	Spalanie paliw, unos pyłu przez wiatr, pojazdy, procesy technologiczne
SO ₂ – dwutlenek siarki	Spalanie paliw zawierających siarkę, procesy technologiczne
NO - tlenek azotu	Spalanie paliw i procesy technologiczne przy wysokiej temperaturze, transport
NO ₂ – dwutlenek azotu	Spalanie paliw i procesy technologiczne, transport
NO _x - suma tlenków azotu	Spalanie paliw, transport, procesy technologiczne (NO, NO ₂)
CO - tlenek węgla	Powstaje podczas niepełnego spalania
O ₃ – ozon	Powstaje naturalnie oraz z innych zanieczyszczeń (utleniaczy)

Delegatura w Łomży Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku w 2006r. kontrolowała w zakresie przestrzegania norm ochrony powietrza największe z ww. obiektów. Były to:

„Mlekovita” Spółka z o.o. w Bielsku Podlaskim. Źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza jest kotłownia zakładowa wyposażona w 3 kotły o mocy 6,5 MW każdy. Spaliny odprowadzane są do powietrza za pośrednictwem baterii cyklonów emitorem ceramicznym o wys. 60 m. Zakład posiada pozwolenie zintegrowane, dla instalacji: zakładu przetwórstwa mleka i produkcji wyrobów mleczarskich w Bielsku Podlaskim. Pozwolenie obejmuje m. in. warunki wprowadzania zanieczyszczeń do powietrza. Termin ważności pozwolenia ustalono na okres 10 lat od daty otrzymania decyzji. W wyniku kontroli stwierdzono, że zakład wywiązuje się z obowiązku prowadzenia (co najmniej dwukrotnie w ciągu roku) pomiarów stężeń substancji zanieczyszczających w gazach odlotowych z eksploatowanych kotłów. Przeprowadzony w trakcie kontroli obiektu pomiar emisji zanieczyszczeń z kotła OKR – 5 Nr 1 nie wykazał przekroczeń. W zakładzie znajdują się również urządzenia i instalacje z których emisja zanieczyszczeń może się przyczynić do zubażania warstwy ozonowej. Urządzenia mają założone karty obsługi technicznej i naprawy, które są zgodne z obowiązującymi wzorami. Obowiązkowe sprawdzanie szczelności urządzeń (zawierających od 3 kg do 30 kg substancji kontrolowanych) wykonywane jest przez PHU „RolMlek” J. Arnold, A. Siemieńczuk. Urządzenia instalacje zawierające substancje kontrolowane nie były oznakowane („niebezpieczne dla warstwy ozonowej”).

Zakład Mięśny „NETTER” Czyżew Zakład w Bielsku Podlaskim. Źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza jest kotłownia zakładowa wyposażona w 2 kotły o mocy nominalnej 2,2 MW każdy (wyposażone w indywidualny odpylacz cynkowy), spaliny odprowadzane są kominem stalowym wolnostojącym o wys. 35 m. Źródło emisji stanowią także procesy technologiczne (parzenie i wędzenie) w których używane są komory wędzarnicze wyposażone, w dymogeneratory oraz tzw. układy myjki dymu do ograniczenia emisji substancji zanieczyszczających. Zakład posiada pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z kotłowni oraz procesów technologicznych z dnia 22.03.2005 r. wydaną przez Starostę Powiatowego. Termin ważności pozwolenia do 31.03.2015 r. Firma wywiązuje się z obowiązku wykonywania dwukrotnie w ciągu roku pomiarów wielkości emisji

zanieczyszczeń z eksploatowanych kotłów. Pomiary przeprowadzone w kwietniu i październiku 2006 r. nie wykazały przekroczeń wielkości dopuszczalnych ustalonych pozwoleniem Starosty Powiatowego. W dniu kontroli dokonano pomiaru wielkości emisji zanieczyszczeń do powietrza z komory wędzarniczej. Przekroczeń nie stwierdzono.

Przedsiębiorstwo Drogowo – Mostowe „MAKSUD” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim Źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza są: wytwórnia mas bitumicznych wyposażona w instalacje produkcyjną, zbiorniki magazynowe asfaltu oraz oleju opałowego oraz zespół dozowania kruszywa; kotłownia przedsiębiorstwa, w której podjęto działania mające na celu wymianę dotychczas eksploatowanych kotłów na nowe opalane węglem kamiennym oraz składowiska kruszywa. Zakład posiada pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z wytwórni mas bitumicznych z dnia 19.06.2006 r. wydaną przez Starostę Powiatowego. Termin ważności pozwolenia do 31.05.2016 r. W trakcie kontroli prowadzony był montaż węzła betoniarskiego TECWILL typu COBRA. Eksploatacja tej instalacji wymaga pozwolenia na wprowadzanie pyłów i gazów do powietrza. W wyniku kontroli nakazano wystąpienie z wnioskiem do Starosty Powiatowego w sprawie uregulowania stanu formalno – prawno w zakresie emisji zanieczyszczeń z procesów produkcji betonu. Zarządzenie zostało wykonane.

„SUEMPOL” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim Źródła emisji zanieczyszczeń spełniają wymogi techniczne. Zakład posiada pozwolenie na wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza z instalacji wędzarniczej z dnia 12.07.2006 r. wydaną przez Starostę Powiatowego. Termin ważności pozwolenia do 30.06.2016 r. Ze względu na moc kotłów podmiot zwolniony jest z ustawowego obowiązku posiadania decyzji o emisji dopuszczalnej. Przeprowadzony został w czasie kontroli pomiar emisji zanieczyszczeń z instalacji wędzarniczej. Przekroczeń nie stwierdzono.

Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe „RolMlek” J. Arnold, A. Siemieńczuk w Bielsku Podlaskim W zakładzie prowadzony jest obrót substancjami zubożającymi warstwę ozonową (kontrolowanymi), obsługa techniczna urządzeń i instalacji zawierających substancje kontrolowane. Podmiot posiada wymagane dokumenty dotyczące prowadzonej działalności (aktualne świadectwo kwalifikacji, ewidencję substancji kontrolowanych, oznakowane urządzenia zawierające substancje kontrolowane). Zakład przekazał również za rok 2004 i 2005 ww. ewidencje do Biura ochrony warstwy Ozonowej w Warszawie.

3.2.1.3 Wnioski

Najważniejsze problemy występujące na terenie miasta Bielsk Podlaski to:

- zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego wynikające ze spalania paliw stałych, głównie w sektorze komunalno – bytowym oraz z niektórych procesów przemysłowych,
- zanieczyszczenia komunikacyjne związane ze wzrostem liczby pojazdów.

3.3 Powierzchnia ziemi

3.3.1 Gleby

3.3.1.1 Stan aktualny

Podłożem dla pokrywy osadów czwartorzędowych na terenie miasta Bielsk Podlaski są utwory trzeciorzędowe w postaci piasków kwarcowo-glaukonitowych i ilastych o miąższości w granicach 20 - 50 m, które z kolei zalegają na marglach, i wapieniach stanowiących strop podłoża kredowego. Miąższość osadów czwartorzędowych na terenie miasta wynosi ca 100 - 130 m.

Plejstocen budują dwa poziomy glin rozdzielonych serią utworów wodnolodowcowych bądź zastoiskowych charakteryzujących się dużą zmiennością zarówno poziomą jak i pionową.

Holocen reprezentują głównie piaski aluwialne, namuły organiczne i torfy. Profil geologiczny utworów czwartorzędowych na terenie ujęcia wód zlokalizowanego w dolinie rz. Białej przedstawia się następująco - od powierzchni do głębokości 3 – 4 m występują torfy podścielone piaskami i mułkami rzecznyymi. Na głębokości ca 7 m występuje strop glin względnie pyłów o miąższościach 10 -38 m. Poniżej tej warstwy (słaboprzepuszczalnej) zalega warstwa piaszczysto-żwirowa o miąższości ca 40 m stanowiąca międzymorenową warstwę wodonośną. Poniżej zalegają gliny dolnego poziomu utworów czwartorzędowych¹¹.

Gliny morenowe (zwałowe) oraz piaski i żwiry fluwioglacjalne międzymorenowe występują b. lokalnie. Natomiast osady zastoiskowe (mułki, ily, piaski międzymorenowe) występują na większych powierzchniach w środkowej części obszaru miasta. Osady te występują głównie w postaci pyłów i glin pylastych oraz częściowo w postaci piasków pylastych i iłów o miąższości wahającej się od 1 do ponad 4,5 m. Powyższe typy utworów glebotwórczych ulegają łatwo rozmakaniu i pęcznieniu, co ma wpływ na cechy tworzonech przez nie kompleksów glebowych.

Gliny zwałowe (morenowe) mające największy udział w budowie strefy przypowierzchniowej występują przeważnie na terenach wyżej położonych i koncentrują się głównie na obszarze południowo-wschodnim, zachodnim i północno-zachodnim miasta. Są to gliny z dużą zawartością frakcji pylastych, frakcji kamieni oraz frakcji piasków. Występują w konsystencji półzwartej, twaroplastycznej i plastycznej (w zależności od przewagi danej frakcji oraz uwodnienia skały macierzystej) od powierzchni terenu do głębokości większej niż 4,5 m.

Natomiast osady fluwioglacjalne nadmorenowe (piaski i żwiry) występują przeważnie na terenach niżej położonych koncentrując się głównie w sąsiedztwie dolin rzecznych. Są to osady wykształcone głównie jako średniozagęszczone piaski o miąższościach najczęściej wynoszących 1 - 2 m (sporadycznie przekraczają 4,5 m).

Piaski rzeczne z okresu młodoplejsteceńskiego budują taras nadzalewowy doliny rzeki Białej. Są to piaski drobne i średnie, średniozagęszczone o miąższości często przekraczającej 4,5 m.

¹¹ Opracowanie Ekofizjograficzne podstawowe na potrzeby Projektów Miejsowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego dla Obszaru Miasta Bielska Podlaskiego

Utwory holocenyńskie reprezentowane przez namuły organiczne, torfy i piaski alumińowe i bagienne wypełniają głównie dno doliny rz. Białej, cieku Lubki, innych dolin bocznych oraz niektórych obniżeń terenowych i dolinek denudacyjnych. Miąższość tych utworów waha się w granicach od kilkunastu centymetrów do 3 metrów.

Niektóre obniżenia terenowe, dolinki denudacyjno-nieckowate oraz zagłębienia terenowe (bezodpływowe) wypełniają także osady deluwialno-aluwialne wykształcone jako piaski drobne i pylaste z domieszką części humusowych o miąższościach maksymalnych do kilkudziesięciu centymetrów.

Ponadto głównie na terenach zwartej zabudowy miasta występują utwory pochodzenia antropogenicznego tj. nasypy składające się z piasków żwirów i glin z domieszką różnego rodzaju gruzu.

Na przedmiotowym obszarze poza dolinami rzecznyymi i lokalnymi obniżeniami oraz zagłębieniami, warunki gruntowe są na ogół korzystne dla rozwoju zabudowy. Jednak w wielu przypadkach wartość budowlana gruntów jest obniżona, głównie z uwagi na utrzymujące się okresowo płytkie wody gruntowe, które wpływają na zmienną konsystencję i nośność gruntów. Utwory holocenyńskie wypełniające w/w tereny są gruntami słabonośnymi i nie nadają się do bezpośredniego posadowienia obiektów kubaturowych.

W Bielsku Podlaskim występują udokumentowane złoża surowców ilastych d/p Kafla "Bielsk Podlaski" o zasobach bilansowych w kat. C₁+B - 536 tys. m³.

Jednocześnie należy stwierdzić, że występujące przeobrażenia ziemi z punktu widzenia funkcjonowania środowiska przyrodniczego nie mają istotnego znaczenia. Zmiany te powodowane są głównie realizacją zabudowy (wykopy, nasypy przy jej posadowieniu) i infrastruktury technicznej oraz lokalną eksploatacją surowców mineralnych, przy czym tereny poeksploatacyjne nie zawsze są rekultywowane.

3.3.1.2 Zagrożenia

Nasilające się stałe wpływy różnorodnych form działalności przemysłowej, rolniczej i urbanizacyjnej przyczyniają się do znacznych zmian w naturalnych warunkach glebowych. Zmiany te przejawiają się w postaci szeregu form degradacji pokrywy glebowej i prowadzą do wytworzenia gleb o zmienionym profilu i właściwościach fizykochemicznych. Procesy degradacji gleb związane są przede wszystkim z:

- rejonami intensywnej produkcji rolnej i hodowlanej
- rejonami budowy nowych osiedli mieszkaniowych
- tras komunikacyjnych
- terenami przemysłowymi
- miejscami składowania odpadów

Przekształcenia mechaniczne gleb powodowane są przez zabudowę terenu, utwardzanie i ubicie podłoża, zdjęcie pokrywy glebowej lub jej wymieszanie z elementami obcymi (np. gruzem budowlanym) oraz w wyniku formowania wykopów i wyrównań. Ważną rolę odgrywa emisja zanieczyszczeń powietrza i opad zanieczyszczeń oraz procesy chemicznego degradowania gleb przez niewłaściwie prowadzoną gospodarkę ściekową i odpadową. Do specyficznych form degradacji gleb w obszarach miejsko – przemysłowych

należy zaburzenie stosunków hydrogeologicznych, występujących przy eksploatacji surowców naturalnych. W obszarach dolinnych źródłem zanieczyszczeń gleb są wylewy rzek, zwłaszcza tych, które prowadzą wody zanieczyszczone.

Antropogeniczne przekształcenia powierzchni ziemi na terenie Bielska Podlaskiego spowodowane są oddziaływaniem niekontrolowanej eksploatacji, przeważnie piasków z krawędziowej części wysoczyzny. Zmiany rzeźby terenu w pobliżu skarpy powodują zjawiska ruchów mas ziemni (spływy i obrywy). Stanowi to istotne zagrożenie dla obiektów posadowionych w krawędziowej części wysoczyzny.

Tereny przemysłowe mieszczą w sobie cały szereg typów terenu, który na skutek różnych funkcji użytkowych uległ degradacji w stosunku do stanu pierwotnego. Nie istnieje jednorodna i oficjalnie obowiązująca klasyfikacja tych terenów. Szereg opracowań i dokumentów pozwala wyróżnić następujące ich rodzaje:

- zwały odpadów chemicznych i osadów ściekowych
- składowiska stałych odpadów komunalnych
- tereny przesuszone i nieużytkowane
- zalewiska
- tereny zabagnione
- tereny produkcyjne
- nieużytki zielone

Elementem pozwalającym uporządkować problemy związane z przekształceniami terenów przemysłowych i zdegradowanych są systematyczne badania oceniające możliwości ich rekultywacji i ponownego zagospodarowania. Oprócz wyżej wspomnianych terenów dodatkowym problemem jest zagospodarowania znacznej ilości towarzyszących im obiektów przemysłowych. Do obiektów tych zalicza się obiekty kubaturowe, inżynierskie i różnego typu sieci. Ze względu na uwarunkowania dziejowe, niektóre z tych obiektów posiadają wartość zabytkową i objęte są ochroną konserwatorską. Istotnym czynnikiem utrudniającym proces przekształcania terenów przemysłowych jest rozdrobnienie praw własnościowych tychże terenów.

W Bielsku Podlaskim, podobnie jak w całym kraju nie istnieją rozwiązania systemowe ukierunkowane na procesy przekształcania terenów przemysłowych. Nie istnieje również obowiązująca ich klasyfikacja. Klasyfikacja taka istotna jest dla uruchomienia spójnego procesu rozwiązywania problemów dotyczących terenów przemysłowych. Utrudnieniem rozwiązania kwestii terenów przemysłowych jest brak odpowiedniej ich inwentaryzacji, tzn. zawierającej informacje dotyczące zarówno wielkości terenu, praw własności, gęstości występowania ich na przedmiotowym obszarze, stopnia degradacji, uwarunkowań lokalizacyjnych oraz możliwości (podatności) na przekształcenia

3.4 Walory przyrodnicze i krajobrazowe

3.4.1 Lasy

Zasady zachowania, ochrony i powiększania zasobów leśnych oraz zasady gospodarki leśnej w powiązaniu z innymi elementami środowiska i gospodarki narodowej szczegółowo reguluje ustawa o lasach z 28 września 1991 r. (Dz. U. Z 8.11.1991 r.). Lasem nazywamy w

rozumieniu ustawy - grunt o zwartej powierzchni, co najmniej 0,10 ha, pokryty roślinnością leśną (uprawami leśnymi) - drzewami, krzewami oraz runem leśnym. Lasy na obszarze miasta zajmują ok. 50,7 ha ogólnej powierzchni i występują w południowej jego części. Ok. 44 ha stanowią lasy prywatne a 7,7 ha to lasy gminne¹².

Na terenie miasta występują: las mieszany, las świeży i las wilgotny, o dużym zróżnicowaniu wiekowym (do 80. lat). W drzewostanie przeważają olsza, brzoza, dąb i sosna. Są to lasy prywatne, które oprócz produkcji surowca drzewnego na potrzeby własne właścicieli, pełnią również funkcję wodo- i glebochronną, są ostoją dla dzikiego ptactwa i dzikiej zwierzyny. W bezpośrednim sąsiedztwie miasta znajduje się kompleks leśny Piliki, który decyzją Naczelnego Dyrektora Lasów Państwowych z dnia 13.IX.1991 r. został uznany za las masowego wypoczynku mieszkańców miasta i gminy Bielsk Podlaski.

W strukturze obszaru miasta ważną rolę ogrywają jego przyrodnicze struktury funkcjonalno-przestrzenne. Do głównych obszarów przyrodniczych należą:

- lasy – opisane jak wyżej,
- doliny - położone w obrębie rzek Białej i ciekę Lubki oraz powiązanych z nimi zmeliorowanych dolinek bocznych i obniżen terenowych są podstawowym elementem systemu przyrodniczego miasta. Stosunkowo wysoka wartość bonitacyjna i z reguły prywatna własność większości użytków zielonych były, i są główną przeszkodą w ich pozyskiwaniu do zasobów gruntów komunalnych i przystosowywania do celów rekreacyjnych. W dłuższym horyzoncie czasowym spora część użytków zielonych po przekształceniach własnościowych powinna stać się terenami miejskiej zieleni urządzonej i rekreacji,
- tereny zieleni i wypoczynku - to tereny urządzonej ogólnomiejskiej i osiedlowej zieleni - skwery w głównym Zespole Śródmiejskim, niewielkie tereny zieleni urządzonej w zespołach mieszkaniowych „Północ” i „Południowy-Zachód” oraz tereny parkowe w „Centrum” oraz większy w dolinie ciekę Lubki (rejon ul. Białowieskiej, Poniatowskiego, Zamkowej i Narutowicza). Uzupełnieniem terenów zieleni urządzonej jest zieleń terenów sportowych, cmentarzy i ogrodów działkowych. Niedobory zieleni urządzonej występują w gęsto zabudowanych terenach budownictwa jednorodzinnego. Tereny zieleni nieurządzonej znajdują się głównie w dolinach rzeki Białej i ciekę Lubki oraz lokalnych zmeliorowanych dolinkach i obniżeniach.

W centrum miasta znajdują się trzy duże obszary zieleni parkowej o łącznej powierzchni ok. 13,5 ha, 11 szt. zieleńców o powierzchni ogółem 6,6 ha oraz tereny zieleni osiedlowej o łącznej powierzchni 1,0 ha. Determinują one w znacznym stopniu warunki zdrowotne życia mieszkańców, ich potrzeby rekreacyjne, kontaktu z przyrodą oraz pełnią funkcję ekologiczną.

3.4.2 Formy ochrony przyrody

W ramach zasobów przyrodniczych występujących na terenie Miasta Bielsk Podlaski do obiektów podlegających szczególnej ochronie prawnej należą jedynie pomniki przyrody ustanowione przez Wojewodę, które przedstawia się w poniższym wykazie. Uchwałą Rady

¹² www.stat.gov.pl – dane za 2007r.

Miasta Bielsk Podlaski ustanowiony został w 2005 roku jeden pomnik przyrody – dąb szypułkowy.

TABELA NR 3 Wykaz pomników przyrody na terenie **MIASTA BIELSK PODLASKI**

Lp.	Nazwa pomnika	Rok utworzenia	Nr ewidencyjny
1.	Dąb szypułkowy	1983	436
2.	8 szt. lip drobnolistnych i kasztanowiec zwyczajny	1984	507
3.	3 szt. lip drobnolistnych	1990	619
4.	Jesion wyniosły	1990	621
5.	Dąb szypułkowy	1990	622
6.	Brzoza brodawkowata	1990	624
7.	Lipa drobnolistna	1990	648
8.	Wiąz szypułkowy	1990	650
9.	Brzoza brodawkowata	1990	651
10.	Klon zwyczajny	1994	1110
11.	Klon zwyczajny	1994	1111
12.	Klon zwyczajny	1994	1112
13.	Dąb szypułkowy	1994	1113
14.	Dąb szypułkowy	1994	1114
15.	Topola czarna	1994	1116
16.	Topola czarna	1994	1117
17.	Jesion wyniosły	1994	1118
18.	Dąb szypułkowy	1994	1120
19.	Lipa drobnolistna	1994	1121
20.	Wiąz szypułkowy	1994	1134
21.	Wiąz szypułkowy	1994	1135
22.	Wiąz szypułkowy	1994	1137
23.	Wiąz szypułkowy	1994	1138
24.	Wiąz szypułkowy	1994	1139

Źródło: „Program ochrony środowiska na lata 2004-2011 dla miasta Bielsk Podlaski, dane z Urzędu Miasta

3.5 Infrastruktura techniczna

3.5.1 Gospodarka wodno – ściekowa

3.5.1.1 Zaopatrzenie w wodę

Miasto posiada dość dobrze rozbudowaną sieć wodociagową pokrywającą prawie cały obszar Bielska Podlaskiego. Ogólna długość sieci wodociagowej na terenie miasta wynosi 147,9 km¹³. Liczba osób korzystająca z sieci wodociagowej w mieście wynosi 26 311 osób.

W Bielsku Podlaskim istnieje 1 czynny źródło uliczny. Pobór wody odbywa się z następujących studni:

— studnia Nr 1 - wykonana w 1974 roku,

¹³ Źródło: ankieta z Urzędu Miasta Bielsk Podlaski.

- studnia Nr 2 - wykonana w 1971 roku,
- studnia Nr 3 - wykonana w 1951 r. i rekonstruowana w 1970 r.,
- studnia Nr 3a- wykonana w 1986 roku, jako zastępcza w stosunku do studni Nr 3.

Na terenie miasta Bielsk Podlaski znajdują się zasoby wód podziemnych ustalone dla rejonu Bielska Podlaskiego w kategorii „B” w ilości $800 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji $s = 14,0 \text{ m}$. Poborem wody i eksploatacją urządzeń służących do zaopatrzenia mieszkańców miasta w wodę zajmuje się Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim. Uzyskało ono pozwolenie wodno - prawne na pobór wody i eksploatację urządzeń stacji wodociągowych. Decyzja AŚ.6223-10/04 z dnia 26.11.2004 r. ważna jest do 25.11.2014 roku ustala ilości pobieranej wody $Q_{\text{dśr}} = 6\,510 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{\text{dmax}} = 10\,920 \text{ m}^3/\text{d}$ oraz strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m wokół studni.

3.5.1.2 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

Odsetek mieszkańców Bielska Podlaskiego korzystających z kanalizacji sanitarnej wynosi 83,0 %. Długość sieci kanalizacji sanitarnej wynosi 60,9 km, kanalizacji deszczowej wynosi 31,80 km.

Oczyszczaniem i odprowadzaniem ścieków w mieście zajmuje się Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim. Prowadzi ono eksploatację oczyszczalni i posiada pozwolenia wodnoprawne na eksploatację urządzeń oczyszczających, i odprowadzanie ścieków do rzeki Białej. Reguluje to Decyzja Starostwa Powiatowego w Bielsku Podlaskim z dnia 27.12.2007 r. Nr. AŚ.6223 – 5/07. Decyzja jest ważna do dnia 3.11.2017. W decyzji określono dopuszczalną ilość ścieków odprowadzanych po oczyszczeniu i wynosi ona $Q_{\text{dśr}} = 6000 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{\text{dśr rz.}} = 10\,000 \text{ m}^3/\text{d}$ w porze deszczowej. Dopuszczalne stężenie zanieczyszczeń w oczyszczonych i odprowadzonych ściekach wynosi: $\text{BZT}_5 = 15 \text{ mg O}_2/\text{l}$ lub min 90% redukcji zanieczyszczeń, $\text{ChZT} = 125 \text{ mg O}_2/\text{l}$ lub min 75% redukcji zanieczyszczeń, zawiesina ogólna 35 mg/l lub min. 90% redukcji zanieczyszczeń, azot ogólny 15 mg/l lub min. 80% redukcji zanieczyszczeń, fosfor ogólny 2 mg P/l lub min. 85% redukcji zanieczyszczeń.

Do oczyszczalni trafiają ścieki dostarczane systemem kanalizacji oraz dowożone wozami asenizacyjnymi. Oczyszczalnia ścieków w Bielsku Podlaskim funkcjonuje od 1986 roku. Z uwagi na zaostrenie przepisów dotyczących jakości odprowadzanych ścieków do odbiornika po procesie ich oczyszczania konieczna była modernizacja obiektu, zakończona w 2003 r. Usprawniony został sposób usuwania związków biogennych w procesie biologicznego oczyszczania i wyeliminowanie gnilnego procesu przeróbki osadu. W efekcie modernizacja zmniejszyła uciążliwość oczyszczalni na otoczenie.

Na terenie miasta Bielsk Podlaski funkcjonuje zakładowa oczyszczalnia ścieków, którą posiada Mlekovita Sp. z o.o. Zakład ten odprowadza ścieki po oczyszczeniu do rzeki Białej. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna z osadem czynnym typu „Promlecz” o przepustowości $Q_{\text{dśr}} = 1\,800 \text{ m}^3/\text{d}$.

Gospodarka ściekowa na terenie miasta Bielsk Podlaski ulega systematycznej poprawie. Skanalizowanie miasta jest jednak w dalszym ciągu niewystarczające i mniejsze niż jego zwodociągowanie. Do kanalizacji sanitarnej odprowadza się ścieki z budownictwa wielorodzinnego, w którym zamieszkuje ok. 50% mieszkańców oraz z zakładów

przemysłowych, usługowych i użyteczności publicznej. Natomiast tereny zabudowy jednorodzinnej są jeszcze słabo skanalizowane.

Aktualnie w skład miejskiej infrastruktury komunalnej wchodzi 4 separatory oraz 7 osadników podczyszczających.

3.5.2 Energetyka

3.5.2.1 Ciepłownictwo

Producentem i dostawcą energii ciepłej w mieście Bielsk Podlaski jest Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. z siedzibą przy ul. 3 Maja 22. Zaspokaja ono potrzeby mieszkańców z nowej Kotłowni Centralnej oddanej do użytkowania w listopadzie 1999 r., która współpracuje z rozbudowaną siecią ciepłowniczą. Ponadto działają także lokalne kotłownie oraz indywidualne źródła zasilania w ciepło.

Łączne zapotrzebowanie na moc ciepłą, dla ww. odbiorców, wynosi około 74,2 MW. Jednocześnie, na terenie miasta, znajduje się budownictwo przemysłowe, którego łączne zapotrzebowanie na moc ciepłą (na cele grzewcze i technologiczne) wynosi około 33,4 MW, w tym: w postaci wody gorącej: ok. 12, 2 MW, w postaci pary wodnej: ok. 21,2 MW.

Całkowite zapotrzebowanie na moc ciepłą, wszystkich odbiorców zlokalizowanych na terenie miasta Bielsk Podlaski można określić szacunkowo na 107,6 MW.

Na terenie miasta znajduje się około 74 kotłowni lokalnych i indywidualnych o łącznej mocy znamionowej wynoszącej około 106,4 MW. Zaspokajają one potrzeby ciepłe odbiorców w wysokości około 76,7 MW.

TABELA NR 4 Wykaz największych kotłowni w MIEŚCIE BIELSK PODLASKI

LP.	NAZWA KOTŁOWNI I ADRES	MOC Q K
1	MPEC S.A. Kotłownia Centralna ul. Rejonowa 1 1	24 MW
2	Kotłownia spółki Mlekovita Sp. z o. o. ul. Wojska Polskiego 52	16,63 MW
3	kotłownia Zakładów Mięsnych „Netter” ul. Brańska 1 16	5,87 MW
4	kotłownia HOOP S.A. ul. Mickiewicza 200	4,42 MW
5	kotłownia MPEC S.A. ul. Ogrodowa 103	3,3 MW
6	kotłownia SP ZOZ ul. Kleszczelowska 1	2,82 MW
7	kotłownia Spółdzielni Inwalidów „Przyszłość” ul. Dąbrowskiego 3	2,65 MW
8	kotłownia "ELEWARR" Sp. z o.o. ul. Kleszczelowska 84A	2,57 MW
9	kotłownia SM „Podlasie” ul. Białowieska 1 1 1	2,40MW
10	kotłownia „Bison-Biał” S.A. ul. Żwirki i Wigury 76	2,28 MW
11	kotłownia ZSE ul. Widowska 1	2,18 MW
12	kotłownia "UNIBEP" Sp. z o.o. ul. Rejonowa 5	1,93 MW
13	kotłownia MPEC S.A. ul. Mickiewicza 85	1,01 MW
14	kotłownia "UNIBUS" Sp. z o.o. ul. Widowska 4	1,66 M W

15	kotłownia Przedsiębiorstwa Konserwacji Urządzeń Wodnych i Melioracyjnych ul. Studziwodzka 41	1,31 MW
16	kotłownia Spółdzielni Mieszkaniowej ul. Ogrodowa 1 15	1.10MW
17	kotłownia Przed. Robót Drogowych i Mostowych ul. Sportowa 4	1,07 MW

Źródło: Strategia Rozwoju Bielska Podlaskiego na lata 2002-2010 oraz dane z UM w Bielsku Podlaskim

Pozostałe kotłownie charakteryzują moce znamionowe od kilkunastu do 1 000 kW. Kotłownie opalane są węglem kamiennym oraz w małej ilości olejem opałowym. Kotłownie węglowe - poza Kotłownią Centralną – w zdecydowanej większości wyposażone są w niskosprawne kotły z rusztem stałym o przestarzałych konstrukcjach. W wielu przypadkach ich stan techniczny jest średni lub zły.

Na terenie miasta istnieje około 11,8 km sieci ciepłowniczych, z czego na sieci wysokoparametrowe przypada około 3,5 km. Sieci niskoparametrowe mają długość około 8,3 km¹⁴.

Rok 2002 był rokiem zamykającym dziewięcioletni okres modernizacji i rozbudowy sieci ciepłowniczej w mieście. Umożliwiło to wyłączenie z eksploatacji 11 kotłowni lokalnych (15 kominów) zlokalizowanych w centrum miasta. Wyłączenie z eksploatacji przestarzałych kotłów pozwoliło obniżyć emisję zanieczyszczeń o 42% ogółem¹⁵.

3.5.2.2 Gazownictwo

Miasto nie posiada sieci gazowej. Gmina Miejska Bielsk Podlaski od kilku lat prowadzi działania zmierzające do stworzenia warunków umożliwiających realizację budowy sieci gazowniczej w mieście Bielsk Podlaski poprzez opracowanie dokumentów t.j.:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Bielsk Podlaski zatwierdzone Uchwałą Nr V/26/99 Rady Miejskiej w Bielsku Podlaskim z dnia 17 stycznia 1999 r. (z późn. zm: Uchwała Nr XXXIII/184/05 Rady Miasta Bielsk Podlaski z dnia 29.03.2005 r., Uchwała Nr XLVIII/230/05 Rady Miasta Bielsk Podlaski z dnia 29.11. 2005 r. oraz Uchwała Nr LIV/273/06 Rady Miasta Bielsk Podlaski z dnia 30.05.2006 r.) – w rysunku Studium pokazano orientacyjne rozmieszczenie i przebieg głównych elementów systemu gazowniczego,
- Uchwała Nr XIX/119/00 Rady Miejskiej w Bielsku Podlaskim z dn. 12 kwietnia 2000 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego m. Bielska Podlaskiego – na mocy ww. uchwały ustalono trasę przebiegu wysokiego ciśnienia Bielsk Podlaski – Hajnówka oraz lokalizację zespołu zaporowo – upustowego przy ul. Białowieskiej,
- Uchwała Nr IX/52/99 Rady Miejskiej w Bielsku Podlaskim z dn. 27 maja 1999 r. w sprawie zmiany miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego m. Bielska Podlaskiego – na mocy ww. uchwały przeznaczono tereny pod gazowe stacje redukcyjno – pomiarowe przy ul. Jagiellońskiej, Piłsudskiego i Batorego,
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta Bielsk Podlaski sporządzony w 2000 r. przez Narodową Agencję Poszanowania Energii SA Filia w Białymstoku.

Miasto dokonało rozpoznania w związku z zapotrzebowaniem na gaz wśród firm i instytucji publicznych znajdujących się w Bielsku Podlaskim. Wynika, z niego że ww. wykazują

¹⁴ Strategia Rozwoju Bielska Podlaskiego na lata 2002-2010

¹⁵ www.bielsk-podlaski.pl

zainteresowanie odbiorem około 8,5 mln m³ gazu w ciągu roku. Doprowadzeniem gazu do miasta zainteresowany jest Mazowiecki Operator Systemu Dystrybucyjnego Sp. z o.o. Oddział Zakład Gazowniczy w Białymstoku.

3.5.2.3 Energia elektryczna

Źródłem zasilania w energię elektryczną miasta Bielsk Podlaski jest stacja transformatorowo - rozdzielcza RPZ 1107 15 kV. Znajduje się ona w północno - wschodniej części miasta. Istniejące źródło zasilania pokrywa zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej. Praca źródła w układzie trzystronnego zasilania zapewnia wysoki stopień jego niezawodności. Zaopatrzenie w energię elektryczną leży w gestii PGE Zakład Energetyczny Białystok S.A. Działalność ww. zakładu ma na celu dystrybucję i obrót energią elektryczną. Zasilanie realizowane jest za pośrednictwem szeregu stacji transformatorowych, zlokalizowanych w różnych częściach miasta i zasilających całą infrastrukturę miejską. Jednocześnie funkcjonuje 13 stacji transformatorowych, które są własnością poszczególnych zakładów produkcyjnych lub usługowych. Są to stacje transformatorowe należące do¹⁶:

- „ELEWARR” Sp. z o.o.,
- Mlekovita Sp. z o.o.,
- „Bison-Bial” S.A.,
- ZM „Netter”,
- ATYS Polska Sp. zo.o.,
- MPEC S.A. (ul. Rejonowa),
- „Hoop” S.A.,
- Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. (Oczyszczalnia ścieków),
- UNIBEP Sp. z o.o. (baza przy ul. Rejonowej),
- Tartak przy ul. Dubiażyńskiej.

Zużycie energii elektrycznej w Bielsku Podlaskim w 2006 roku wynosiło ogółem 19 093 MW•h.

3.5.2.4 Gospodarka odpadami¹⁷

Z terenu miasta Bielsk Podlaski w roku 2006 zebrano –10 048,06 Mg¹⁸ zmieszanych odpadów komunalnych.

Zmieszane odpady komunalne

Głównym źródłem powstawania zmieszanych odpadów komunalnych są gospodarstwa domowe z których w roku 2006 zebrano **8 119,36 Mg** odpadów.

¹⁶ Strategia Rozwoju Bielska Podlaskiego na lata 2002-2010

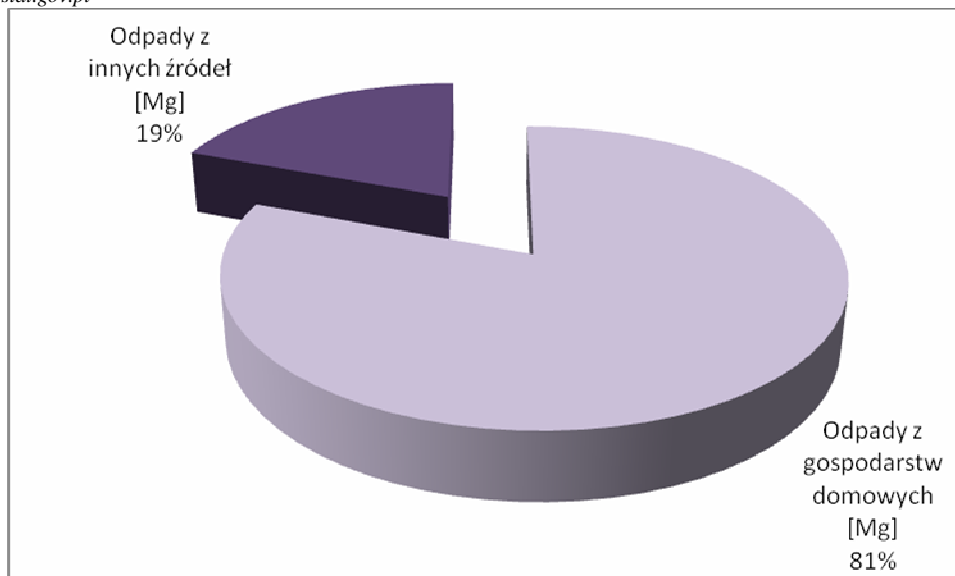
¹⁷ Gospodarka odpadami w mieście Bielsk Podlaski została szczegółowo opracowana w „Planie gospodarki odpadami dla miasta Bielsk Podlaski na lata 2008 – 2011, z perspektywą na lata 2012 – 2015”

¹⁸ www.stat.gov.pl/bdr

TABELA NR 5 Ilość odpadów komunalnych zmieszanych zebranych w **MIEŚCIE BIELSK PODLASKI** wg źródeł powstawania w roku 2006

Odpady z gospodarstw domowych [Mg]	Odpady z innych źródeł [Mg]	Razem zmieszane odpady komunalne [Mg]
8 119,36	1 928,70	10 048,06

Źródło: www.stat.gov.pl

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z powyższej tabeli

WYKRES NR 4 Procentowy udział gospodarstw domowych w zebranych zmieszanych odpadach komunalnych

Na terenie miasta Bielsk Podlaski 94% mieszkańców jest objętych zorganizowaną zbiórką odpadów. Miasto Bielsk Podlaski zgodnie z obowiązkiem ustawowym w 2006 r. utworzyło ewidencję umów zawartych na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości. Prowadzenie powyższej ewidencji sprzyja wzrostowi odsetka mieszkańców objętych zorganizowaną zbiórką.

Odpady zbierane selektywnie – na terenie miasta Bielsk Podlaski w 2006 roku zebrano selektywnie z zabudowy wielorodzinnej i jednorodzinnej oraz w szkołach i przedszkolach zebrano 6,07 Mg butelek typu PET, natomiast w corocznej akcji „Sprzątanie Świata” w której biorą udział uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów zebrano 3,04 Mg odpadów.

3.5.3 Hałas

Czynnikami, mającymi największy wpływ na klimat akustyczny miasta są komunikacja drogowa (zwłaszcza udział w niej samochodów ciężkich) oraz hałas przemysłowy.

W 2005 r. Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Białymstoku przeprowadziła badania hałasu w 23 punktach pomiarowych na terenie województwa podlaskiego należących do programu Generalnego Pomiaru Ruchu. Punkty zlokalizowano przy głównych drogach: nr 8: Zambrów - Białystok – Augustów – Suwałki – Budzisko, nr 61: Łomża – Grajewo – Augustów – Ogrodniki, nr 19: Kuźnica Białostocka – Białystok – Siemiatycze, nr 65: Grajewo – Białystok – Bobrowniki, nr 66: Zambrów – Bielsk Podlaski –

Połowce, nr 63: Zambrów – Łomża – Kolno. Badania przeprowadzono w 2 seriach pomiarowych w porze dziennej i nocnej. Badano również natężenie ruchu pojazdów i ich rodzaj.

Na terenie powiatu bielskiego przeprowadzono pomiar w 1 punkcie (przy trasie nr 19 do Siemiatycz) w dwóch seriach pomiarowych: 26-27.07.2005 i 03-04.11.2005 r. Zaobserwowano przekroczenie norm dopuszczalnych hałasu w porze dziennej 0 7,7-8,4 dB jak i nocnej o 3,3-5,3 dB.

Należy dodać, że podobna sytuacja miała miejsce praktycznie w każdym badanym punkcie na terenie województwa. Przekroczenia norm poziomów dopuszczalnych zanotowano we wszystkich punktach pomiarowych w porze dnia (o kilka decybeli) i w nocy (o kilkanaście decybeli) w większości przypadków. W niektórych przypadkach w nocy zanotowano przekroczenia poziomów progowych hałasu.

Prowadzone przez Inspektorat działania kontrolne dotyczyły zakładów przemysłowych, w których stwierdzono wcześniej nadmierną emisję hałasu do środowiska i które mają ustalony dopuszczalny poziom jego emisji, a także obiektów mniejszych, których działalność stwarzała uciążliwość dla otoczenia, w tym dla ludzi. Od października 2006 roku przeprowadzono na terenie miasta Bielsk Podlaski dwie kontrole.

- kontrola Zakładu Stolarskiego P. Stanisława Nieściora zlokalizowanego w Bielsku Podlaskim przy ul. Wiejskiej 2. miała charakter interwencyjny i odbyła się w marcu 2007 roku, podczas kontroli przeprowadzono pomiary emisji hałasu pochodzące z urządzeń tartaku w porze dziennej przy pracujących urządzeniach; na podstawie otrzymanych wyników stwierdzono, iż dopuszczalne wartości emisji hałasu do środowiska na terenach otaczającej zabudowy mieszkaniowej nie są przekraczane,
- kontrola w zakładzie „MLEKOVITA” Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim, ul. Wojska Polskiego 52 na przełomie września i października 2007 roku; głównymi źródłami emisji hałasu w zakładzie są: wentylator ciągu spalin, oczyszczalnia ścieków, proskownia oraz zespół skraplaczy obudowany płytami dźwiękochłonnymi; przeprowadzone pomiary nie wykazały występowania przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu na chronionych terenach mieszkalnych w porze dziennej i nocnej.

3.5.4 Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem

jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

⇒ Promieniowanie jonizujące

Przy opracowywaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych. Sytuację radiologiczną Polski określają poziomy promieniowania:

- Obecnych w środowisku radionuklidów naturalnych głównie radionuklidów szeregu uranowo-radowego, szeregu uranowo-aktynowego, szeregu torowego i potasu K-40 (radionuklidów o dużym połowicznym okresie zaniku w porównaniu z czasem istnienia Ziemi) oraz takich radionuklidów, jak H-3, Be-7, Na-22 i C-14, powstających w wyniku oddziaływania promieniowania kosmicznego na pierwiastki występujące na powierzchni ziemi i w atmosferze,
- Radionuklidów pochodzenia sztucznego, które przedostały się do środowiska w wyniku prób z bronią jądrową lub zostały uwolnione z obiektów jądrowych i składowisk paliwa w trakcie ich normalnej eksploatacji lub w stanach awaryjnych (np. katastrofa elektrowni jądrowej w Czarnobylu), a także promieniowanie generowane przez różnego rodzaju urządzenia stosowane w diagnostyce medycznej, przemyśle, badaniach naukowych i innych dziedzinach działalności ludzkiej.

Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- Poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- Stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Wymienione wielkości charakteryzuje naturalna zmienność, są one także w poważnym stopniu uzależnione od wprowadzonych do środowiska substancji promieniotwórczych w wyniku wybuchów jądrowych oraz katastrofy w Czarnobylu.

Biorąc pod uwagę informacje zawarte w roczniku statystycznym GUS, a także opierając się na aktualnym komunikacie Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki w sprawie sytuacji radiacyjnej Polski w I kwartale 2002 r., należy stwierdzić, że rejestrowane obecnie w Polsce moce dawek promieniowania oraz zawartość cezu-137 w powietrzu i mleku (podstawowy wskaźnik reprezentujący skażenie promieniotwórcze materiałów środowiskowych oraz artykułów spożywczych sztucznymi izotopami promieniotwórczymi) utrzymują się na poziomie z 1985 r. tzn. z okresu przed awarią czarnobylską.

⇒ Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- Elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- Stacje radiowe i telewizyjne,

- Łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- Stacje radiolokacji i radionawigacji.

Znaczenie tego oddziaływania w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstszą siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

Na terenie miasta Bielsk Podlaski głównymi urządzeniami wytwarzającymi elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące, szkodliwe dla środowiska są dwie napowietrzne linie elektromagnetyczne WN 110 kV: Bielsk Podlaski-Hajnówka, Białystok-Bielsk Podlaski- Adamowo-Siemiatycze. W celu zminimalizowania szkodliwego oddziaływania należy zachować następujące szerokości stref ochronnych: dla linii WN 110 kV - min 14,5 m. od skrajnego przewodu linii przy zalecanej odległości od osi linii - 40 m, zaś istniejąca rozdzielnia energetyczna 110/15 kV, której uciążliwość winna mieścić się w granicach działki tego obiektu. Szczegółowe zasady ochrony przed szkodliwym promieniowaniem określa Rozporządzenia Ministra O.Ś.Z.N. i L. z dnia 11 sierpnia 1998 r., Dz. U. Nr 107.

3.5.5 Komunikacja i transport

Ulice na terenie miasta Bielsk Podlaski administracyjnie przynależą do różnych instytucji. Do dróg krajowych należą następujące ulice: Piłsudskiego, Wojska Polskiego, Brańska, Białostocka od Piłsudskiego, Kleszczelowska, Białowieska (do ul. Kleszczelowskiej). Do dróg wojewódzkich zalicza się ulica Białowieska (od ul. Kleszczelowskiej w stronę wsi Hołody), natomiast drogami powiatowymi są ulice: 11

Listopada, Mickiewicza, Żwirki i Wigury, Widowska, Jana Pawła II, Chmielna, Szpitalna, droga do Narwi. Pozostałe ulice na terenie miasta są to ulice gminne których zarządcą jest Urząd Miasta Bielsk Podlaski.

Na terenie miasta funkcjonuje 10,846 km dróg krajowych, 2 km dróg wojewódzkich oraz 13,094 km dróg powiatowych. Długość dróg gminnych wynosi 71,112 km, w tym o nawierzchni:

- asfaltowej – 38,285 km
- betonowej – 5,609 km
- brukowej – 0,297 km
- gruntowej – 16,264 km,
- żużlowej – 1,481 km,
- żwirowej – 9,176 km.

W Bielsku Podlaskim zorganizowanych jest 548 miejsc parkingowych, w tym tylko 177 miejsc w centrum miasta. Mieszkańcy miasta mogą korzystać z 82 garaży komunalnych. Do obsługi ruchu samochodowego w Bielsku Podlaskim działa 11 stacji paliw oraz 6 stacji tankujących gaz. W mieście działa kilkadziesiąt warsztatów samochodowych, w tym 7 z nich posiada prawo do przedłużania dowodów rejestracyjnych pojazdów (dwie z nich mogą przeprowadzać badania techniczne dla samochodów ciężarowych)¹⁹.

Przez teren miasta przebiega jednotorowa linia kolejowa nr 32 Białystok - Czeremcha - Siedlce (- granica państwa).

Obsługa podróżnych i towarów odbywa się na stacji kolejowej Bielsk Podlaski, która posiada zadowalającą infrastrukturę techniczną. Ze względu na stopniową eliminację wielu połączeń kolejowych, zwłaszcza o zasięgu lokalnym oraz coraz powszechniejsze korzystanie z transportu samochodowego, zmniejsza się znaczenie tego środka transportu w przewozach osób i towarów.

Autobusową komunikację miejską w Bielsku Podlaskim prowadzi Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. Przewozi pasażerów na 3 liniach.

W zakresie dalekobieżnej komunikacji autobusowej w Bielsku Podlaskim działają 3 firmy: Veolia Transport Bielsk Podlaski Sp. z o.o., oraz prywatne linie autobusowe: POGODA EXPRESS i LOB - TRANS.

¹⁹Strategia Rozwoju Bielska Podlaskiego na lata 2002-2010

4 ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI

Na obszarze miasta Bielsk Podlaski największe oddziaływanie na środowisko występuje poprzez:

- transport,
- zakłady przemysłowe,
- gospodarka komunalna – głównie oczyszczalnie ścieków oraz odpady.

Istotne kierunki oddziaływania to: pobór wód powierzchniowych oraz energii, emisja hałasu oraz zanieczyszczeń do wód i powietrza, wytwarzanie odpadów. Uzyskanie efektów zmniejszania wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności jest sprawą bardzo ważną, ponieważ koszt pozyskania energii, surowców ze źródeł pierwotnych i wody jest wysoki.

4.1 *Racjonalne gospodarowanie wodą*

Szybki wzrost gospodarczy kraju nie zwiększa poboru wody na potrzeby gospodarki narodowej. Jest to możliwe zarówno dzięki wdrażaniu wodooszczędnych technologii przez podmioty gospodarcze, jak również w wyniku realizacji celów polityki ekologicznej państwa (np. kontrole przedsiębiorstw wykorzystujących wodę). Dalsze ograniczenie zużycia wody wymagać będzie wprowadzenia nowych instrumentów takich jak:

- wspieranie działań zmierzających do ograniczenia zużycia materiałów, wody i energii na jednostkę produktu przez podmioty gospodarcze, zwłaszcza przez wprowadzenie normatywów zużycia wody w wybranych, szczególnie wodochłonnych procesach produkcyjnych w oparciu o dane o najlepszych dostępnych technikach (BAT),
- opracowanie i wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych w przeliczeniu na jednostkę produktu,
- ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych,
- właściwe utrzymanie wód i urządzeń wodnych,
- intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody oraz wtórnego wykorzystywania mniej zanieczyszczonych ścieków.

4.2 *Wykorzystanie energii*

Rozwój energetyki opartej na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii (OZE) stanowi jeden z priorytetów krajowej polityki energetycznej²⁰. Podstawowym celem polityki w tym zakresie jest zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-

²⁰ Polityka energetyczna Polski do 2025r. – dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 4 stycznia 2005r.

energetycznym kraju do 7,5% w 2010r. i do 14% w 2020r. w strukturze zużycia nośników pierwotnych.²¹ Racjonalne wykorzystanie energii odbywać się będzie przez:

- zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT), racjonalizację przewozów oraz wydłużenie cyklu życia produktów;
- zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie indywidualnych liczników energii elektrycznej, wody i ciepła;
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

4.3 *Racjonalne wykorzystanie materiałów*

Ograniczenie materiałochłonności przez zakłady przemysłowe i rolnictwo zalecane jest zarówno przez kierunki polityki ekologicznej Polski, jak i Unii Europejskiej poprzez zastosowanie najlepszych możliwych technologii. Do podstawowych zasad jakie zalecane są przez BAT należą:

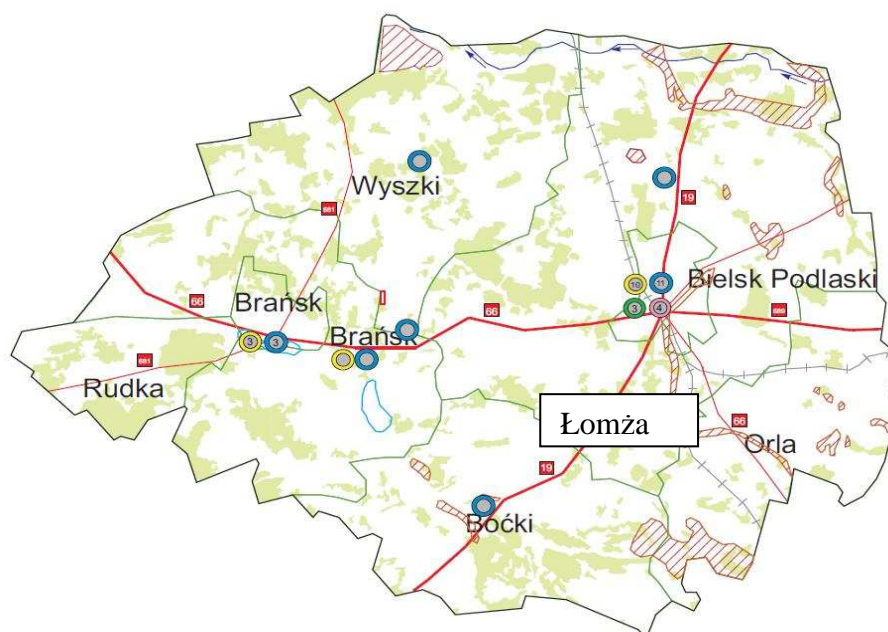
- zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych oraz recykling;
- zmniejszenie oddziaływania rolnictwa na środowisko poprzez rozpropagowanie i stosowanie Kodeksu Dobrych Praktyk, kontynuacja budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę;
- racjonalne gospodarowanie kopaliniami poprzez opracowanie planów eksploatacji kopalni i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

²¹ Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014

5 NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

Nadzwyczajnymi zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie miasta Bielsk Podlaski są:

- pożary,
- susze,
- gradobicia,
- silne wiatry,
- awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- katastrofy komunikacyjne drogowe i kolejowe, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

- LEGENDA**
- Amoniak
 - Chlor
 - Propan-butan
 - Ropochodne
 - Inne
 - 19 Numer drogi
 - ▨ Obszar torfowy
 - ▨ Zagrożenie pożarowe obszarów kompleksów leśnych
 - Obszar zagrożony powodzią
 - Obszar zagrożony lokalnymi podtopieniami
 - Kierunek nurtu rzeki
 - +++ Trasa kolejowa
 - Droga
 - Droga obciążona transportem mat. Niebezpiecznych

5.1 Zagrożenie powodziowe²²

Na terenie miasta Bielsk Podlaski nie występuje zagrożenie powodziowe.

5.2 Zagrożenie pożarowe²³

Zagrożenie pożarowe i wybuchowe na terenie miasta Bielsk Podlaski stwarzają następujące obiekty:

- Stacja auto gaz LUK OIL "Hot Gaz" ul. Rejonowa 2 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz "BARTER" ul. Mickiewicza 210 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz "BARTER" S.A. ul. Żwirki i Wigury 83 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz PK Sp. z o.o. ul. Studziwodzka 37 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz "Mag Gaz" ul. Brańska 124 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz J. Onacewicz ul. Białostocka 61 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz "CSAWAR" ul. Lipowa 4 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz STAT OIL ul. Mickiewicza 5 w Bielsku Podlaskim
- Stacja auto gaz AFOR ul. Kleeberga w Bielsku Podlaskim
- Magazyn gazu propan-butan "Hot Gaz" ul. Mickiewicza 210 w Bielsku Podlaskim
- Magazyn gazu propan-butan PK ul. Wschodnia w Bielsku Podlaskim
- Magazyn gazów technicznych BOC GAZY Sp. z o.o. Oddział Warszawa ul. Bukowiecka 03 -893 Warszawa; punkt sprzedaży ul. Wyszyńskiego 20 w Bielsku Podlaskim.
- Magazyn gazów technicznych ZUP "Tech-Poż." ul. Brańska 2 w Bielsku Podlaskim.

Istnieje również około 100 punktów wymiany butli gazu propan-butan, w których gaz ten jest magazynowany w butlach 11kg znajdujących się w metalowych kontenerach na indywidualnych posesjach. Duże zagrożenie pożarowe i wybuchowe stanowią również stacje paliw płynnych.

TABELA NR 6 Wykaz stacji paliw płynnych na terenie MIASTA BIELSK PODLASKI

Właściciel	Adres stacji paliw	Rodzaj paliwa
PKN ORLEN SA Oddział Białystok	ul. Brańska 116	E, ON
STAT OIL	ul. Mickiewicza 5	
„AFOR” S.C. Bielsk Podlaski	ul. Białowieska 113, ul. Kleeberga	
EKO PAL w Bielsku Podlaskim Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim	ul. Żwirki i Wigury 83, ul. Studziwodzka 37	
MLEKOVITA Sp. z o.o. w Bielsku Podlaskim	ul. Wojska Polskiego 52	
PHU Alfred Płóciennik Augustowo 211c	ul. Brańska 132	
SULICH	ul. Żwirki i Wigury 63	
ZNSP „TOLPAL” Bielsk Podlaski	ul. Rejonowa 5, ul. Mickiewicza 183	

²² Komenda Państwowej Straży Pożarnej w Bielsku Podlaskim www.bielskpodlaski.straz.bialystok.pl

²³ op. cit

5.3 Poważna awaria przemysłowa

Awarie zagrażające środowisku, mogą wystąpić w obiektach przemysłowych jak również w wyniku wypadków drogowych, szczególnie z udziałem autocystern przewożących materiały niebezpieczne, a także na skutek rozszczelnień rurociągów transportujących gaz ziemny. Na omawianym terenie znajduje się znaczna ilość stacji paliw. Eksploatacja tych stacji stwarza zagrożenie dla środowiska (możliwość awarii zbiorników, pożar i in.).

Awarie zagrażające środowisku, mogą nastąpić zarówno na terenie zlokalizowanych w Bielsk Podlaski obiektów przemysłowych, jak również poza nimi. Zagrożenia takie mogą również powstać w wyniku wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern i autocystern przewożących materiały niebezpieczne, a także na skutek rozszczelnień rurociągów transportujących gaz ziemny. Na terenie miasta znajduje się 11 stacji paliw. Eksploatacja tych stacji stwarza zagrożenie dla środowiska (możliwość awarii zbiorników, pożar itp.). Głównie jednak zagrożenie wynika z transportu paliw na zaopatrzenie tych obiektów.

Największe zagrożenia na terenie powiatu stwarzają zakłady przemysłowe wykorzystujące w procesach technologicznych materiały stwarzające duże zagrożenie pożarowe oraz posiadające Toksyczne Substancje Przemysłowe stwarzające zagrożenie chemiczno - ekologiczne.

TABELA NR 7 Zakłady które posiadają największe ilości tych materiałów i substancji

Nazwa obiektu	Rodzaj materiałów niebezpiecznych	Maks. ilość (tony)	Miejsce składowania
MLEKOVITA Bielsk Podlaski	amoniak	0,1	maszynownia chłodnicza i zbiorniki
	kwas azotowy	1,6	magazyn techniczny nr 1
	kwas siarkowy	0,5	magazyn techniczny nr 1
	kwas solny	2	zbiorniki przy kotłowni
	wodorotlenek sodowy		
	NaOH	1,5	magazyn techniczny nr 1
	ług sodowy	6	magazyn techniczny nr 1
ATYS Polska Sp. z o.o.	amoniak	3	maszynownia chłodnicza
Zakład Mięsny NETTER w Bielsku Podlaskim	amoniak	2	maszynownia chłodnicza

Potencjalnym źródłem poważnych awarii na terenie Miasta Bielsk Podlaski mogą być wypadki drogowe środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne oraz paliwa do stacji paliw i zakładów przemysłowych. Wyjątkowo groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych na trasach transportu, ponieważ mogą wywołać bezpośrednie, szybko rozprzestrzeniające się skażenie rzek.

W Bielsku Podlaskim trasa przewozu substancji niebezpiecznych przebiega ulicami: Piłsudskiego, Batorego, Białostocką, Białowieską, Brańską, Jagiellońską, Kard. Wyszyńskiego, Kleeberga, Kleszczelowską, 11-tego Listopada, Poniatowskiego, Rejonową, Sportową, Studziwodzka, Wojska Polskiego, Wysockiego, Żwirki i Wigury oraz Kleeberga do granic miasta²⁴.

²⁴ Dane z Komendy Powiatowej Policji w Bielsku Podlaskim.

Potencjalne źródła poważnych awarii na terenie gminy Bielsk Podlaski stanowią :

1. Trasy samochodowe:
 - droga nr 19 Białystok - Bielsk Podlaski – Siemiatycze,
 - droga nr 689 Wysokie Mazowieckie - Brańsk - Bielsk Podlaski – Hajnówka,
 - droga nr 692 Bielsk Podlaski – granica państwa w Połowcach
2. Trasa kolejowa Białystok - Bielski Podlaski - Czeremcha - granica państwa - zgodnie z informacją PKP trasą tą nie przewozi się materiałów i substancji niebezpiecznych, ale figuruje ona w rozporządzeniu Ministra Komunikacji i Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 02.12.1993 r. w sprawie warunków kontroli przewozu materiałów niebezpiecznych.
3. Stacje paliw płynnych i gazowych, gdyż ich eksploatacja stwarza lokalne zagrożenie dla środowiska. Ewentualne zagrożenie może być wywołane awarią zbiorników, pożarem lub awarią w trakcie transportu lub przeładunku paliwa.

5.4 *Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie*

Biotechnologia jest dyscypliną nauk technicznych wykorzystującą procesy biologiczne na skalę przemysłową. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r., Nr 184, poz. 1532) podaje jedną z najszerszych definicji: „Biotechnologia oznacza zastosowanie technologiczne, które używa systemów biologicznych, organizmów żywych lub ich składników, żeby wytwarzać lub modyfikować produkty lub procesy w określonym zastosowaniu.” Biotechnologie są w stosunku do tradycyjnych (chemicznych) znacznie mniej energochłonne, bezodpadowe lub niskoodpadowe, tańsze i wydajniejsze oraz często mniej obciążające środowisko, znajdują zastosowanie także w działalności służącej ochronie środowiska (w oczyszczaniu ścieków, neutralizacji odpadów, w produkcji biogazu).

Organizmy Modyfikowane Genetycznie (GMO) są to rośliny lub zwierzęta, które dzięki modyfikacji w ich genomie - materiale genetycznym - uzyskały nowe cechy. Modyfikacja genetyczna zwykle polega na wstawieniu nowego genu (co fizycznie jest fragmentem DNA) do genomu modyfikowanego organizmu. Jednak można także i wyciszać geny poprzez wprowadzenie komplementarnego genu kodującego tzw. nonsensowne RNA, czy też za pomocą kierowanej mutagenezy, wywołać mutacje w konkretnym genie, co może doprowadzić do jego inaktywacji (dokładnie inaktywacji produktu tego genu).

Na świecie ma miejsce dynamiczny rozwój badań w zakresie inżynierii genetycznej i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach.

Produkty nowoczesnej biotechnologii (organizmy genetycznie zmodyfikowane) coraz częściej pojawiają się na rynku, budząc wiele kontrowersji, szczególnie w odniesieniu do problematyki bezpieczeństwa tych produktów dla zdrowia człowieka i ewentualnego ich wpływu na inne organizmy w środowisku. W związku z powyższym zachodzi potrzeba dokonywania oceny stopnia zagrożenia tych produktów dla zdrowia ludzi i środowiska. Procedury i mechanizmy oceny ryzyka związanego z wykorzystywaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów są ciągle doskonalone.

W 2006r. przyjęto Ramowe Stanowisko Rządu RP dotyczące GMO. Jest to dokument wyznaczający kierunek działań dotyczących GMO, na podstawie którego realizowana będzie w Polsce polityka w tym zakresie.

Biotechnologie i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach daje nowe możliwości rozwoju. Korzystanie z osiągnięć biotechnologii związane może być jednak z nieznany dotąd zagrożeniem bezpieczeństwa biologicznego.

Najważniejsze problemy:

- brak nadzoru nad wprowadzaniem GMO,
- brak świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- zagrożenie rodzimych gatunków roślin i zwierząt przez obce gatunki lub nowe organizmy wytworzone technikami transgenezy,
- brak jednoznacznych regulacji prawnych w zakresie rozwiązań systemowych dotyczących ochrony środowiska, a zwłaszcza koegzystencji upraw roślin modyfikowanych i niemodyfikowanych.

6 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Warunkiem koniecznym i niezbędnym do realizacji celów związanych z ochroną środowiska zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju jest dobrze zaplanowany, zorganizowany i realizowany proces powszechnej edukacji, obejmujący nie tylko dzieci i młodzież, ale też całe społeczeństwo.

Edukacja ekologiczna zwana także edukacją środowiskową, to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem myśleć globalnie - działać lokalnie. Obejmuje ona wprowadzanie do programów szkół wszystkich szczebli tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, umożliwiającej łączenie wiedzy przyrodniczej z postawą humanistyczną, tworzenie krajowych i międzynarodowych systemów kształcenia specjalistów i kwalifikowanych pracowników dla różnych działów ochrony środowiska, nauczycieli ochrony środowiska, doksztalcanie inżynierów i techników różnych specjalności oraz menedżerów gospodarki, a także powszechną edukację szkolną i pozaszkolną. W potocznym rozumieniu są to wszelkie formy działalności skierowanej do społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, które mają na celu wpływanie na poziom świadomości ekologicznej, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Działania te prowadzone są przez szkoły, przez specjalistyczne placówki edukacyjne zarówno publiczne jak i niepubliczne, a także przez liczne organizacje ekologiczne.

Może przyjmować różne formy:

- kształcenie ustawiczne (wykłady, seminaria, rozdawanie ulotek i programy edukacyjne),
- kształcenie dzieci i młodzieży w zakresie ekologii,
- zielone szkoły.

Niestety istnieje moda na konsumpcyjny styl życia. Zauważalny jest brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach ochrony środowiska, w szczególności gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Niejednokrotnie wiąże się to z niskim poziomem socjalnym społeczeństwa, a działania „ekologiczne”, to wciąż działania kosztowne.

Edukacja ekologiczna mieszkańców spoczywa na barkach szkół, jednostek samorządu terytorialnego i trzeciego sektora.

Województwo podlaskie charakteryzuje się wysokimi współczynnikami nasycenia tak organizacjami, jak i inicjatywami, zdecydowanie przekraczającymi średnie dla całego kraju, jednakże aktywność tych organizacji jest nierównomierna, niesystematyczna i częstokroć krótkotrwała. W latach 2000 – 2006 podejmowano działania w niewielkiej liczbie obszarów tematycznych, zdecydowanie najczęściej realizowano inicjatywy wynikające z bogactwa przyrodniczych zasobów województwa - w zakresie ochrony gatunkowej oraz przestrzennych form ochrony, a także ogólnie w zakresie ochrony środowiska. Edukacja ekologiczna obecna jest w formalnym systemie kształcenia od 2002 roku. Wprowadzona została prawnie poprzez *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*. Rozporządzenie wprowadza edukację ekologiczną w postaci

oddzielnej ścieżki edukacyjnej o charakterze wychowawczo-dydaktycznym począwszy od II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI).

Edukacja powinna być akceptowana i realizowana przez ogół nauczycieli, poprzez właściwe wykorzystanie treści ekologicznych zawartych w programach nauczania danego szczebla szkolnictwa. Treści związane z nauczaniem i wychowaniem pro środowiskowym należy prezentować w sposób bardzo interesujący, aby w następstwie uczyły one nowego podejścia do problemów związanych z ekologią. Cóż dają najpiękniejsze nawet treści werbalne, które nie rozbudzają autentycznych potrzeb czynnego uczenia się i rozwiązywania wysuwanych problemów. W edukacji ekologicznej każde dziecko powinno stać się aktywnym uczestnikiem, i umieć współdecydować o tym, czego i w jaki sposób się uczyć.

Przykładem do stworzenia systemu edukacji ekologicznej może być *Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*, będący rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*. System edukacji ekologicznej powinien eliminować działania pozorne i mało efektywne, propagować zaś działania które przyczynią się aby zachować zdrowe środowisko oraz jego walory dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Główne cele Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską;
2. Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej;
3. Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści, wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych, uporządkowanie przepływu informacji i decyzji z wykorzystując najlepsze krajowe i zagraniczne doświadczenia.

Cele operacyjne Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Dokonanie kompleksowej, empirycznej diagnozy funkcjonowania edukacji ekologicznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej źródeł, priorytetów i stosowanych w niej metod i procedur wdrożenia.
2. Dostarczenie informacji o optymalnym systemie edukacji ekologicznej w kraju i o warunkach dochodzenia do takiego systemu.
3. Wypełnienie zobowiązań wynikających z sygnowanych przez RP porozumień międzynarodowych.
4. Inspirowanie potencjalnych podmiotów do tworzenia branżowych, resortowych, regionalnych, lokalnych, instytucjonalnych oraz innych programów edukacji ekologicznej.
5. Stworzenie jednolitego dokumentu pozwalającego monitorować rozwój edukacji ekologicznej w Polsce w kontekście oczekiwań społecznych i możliwości realizacyjnych.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* wyróżniono następujące trzy sfery implementacji zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej:

1. Edukacja formalna to zorganizowany system kształcenia zgodny z określonymi zasadami sformułowanymi w odpowiednich aktach prawnych (ustawy i rozporządzenia). Polski system edukacji formalnej obejmuje system oświaty i szkolnictwa wyższego.
2. Ekologiczną świadomość społeczną możemy określić jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o środowisku przyrodniczym, jego antropogennym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożeniach i ochronie, w tym także stan wiedzy o sposobach i instrumentach sterowania, użytkowania i ochrony środowiska. Świadomość ta kształtowana jest przede wszystkim przez organizacje państwowe, społeczne (Pozarządowe Organizacje Społeczne - POS) oraz media.
3. Szkolenia to zinstytucjonalizowane formy przekazywania wiedzy i umiejętności dla określonej grupy zawodowej lub społecznej służące podnoszeniu kwalifikacji niezbędnych zarówno w życiu zawodowym, działalności społecznej jak i dla potrzeb indywidualnych.

Trzy wyodrębnione sfery edukacji ekologicznej w chwili obecnej są ze sobą dość luźno powiązane i nie stymulują się wzajemnie, stąd też efektywność edukacji ukierunkowanej na propagowanie idei i zasad rozwoju zrównoważonego jest niewielka.

Edukacja ekologiczna nie ogranicza form stosowanych przy jej realizacji. Warunek atrakcyjności, niezbędny w procesie przebudowy postaw i utrwalania dobrych nawyków każe stosować możliwie bogatą gamę stymulatorów. Planowane formy edukacji ekologicznej to: akcje, festiwale, święta, manifestacje oraz inne imprezy uliczne, protesty, interpelacje i procedury odwoławcze, aukcje, festyny, happeningi, pokazy i zloty, olimpiady, targi, wystawy i dni otwarte w miejscach (instytucjach) związanych z ekologią, wycieczki, turystyka kwalifikowana, ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze, publikacje, strony internetowe.

Urząd Miasta Bielsk Podlaski czynnie uczestniczy w edukacji ekologicznej mieszkańców. Formy edukacji są bardzo różnorodne: corocznie Urząd Miasta Bielsk Podlaski organizuje konkurs na zbiórkę surowców wtórnych (opakowań PET, puszek lub makulatury), organizuje akcję „sprzątania świata” na ten cel zakupywane są worki oraz rękawice. Adresatem tych konkursów są dzieci i młodzież szkolna. Ponadto wspólnie z Kuratorium Oświaty opracowano wieloprzedmiotowy projekt dydaktyczno – wychowawczy dotyczący odpadów w miejscu zamieszkania pt. „Jak jest – chyba mogłoby być mądrzej i lepiej”, ogłoszono także konkurs na plakat propagujący zbiórkę i wykorzystanie surowców wtórnych oraz konkurs pt. „W trosce o czyste środowisko”.

Reasumując można stwierdzić, że główny celem edukacji ekologicznej jest wykształcenie postaw proekologicznych już u najmłodszych członków społeczności Miasta.

7 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY

Proces zarządzania obejmuje następujące czynności: planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

W Polsce zarządzanie środowiskiem funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Podział kompetencji stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska. Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Do organów ochrony środowiska należą:

- Organy decyzyjne państwa: Sejm wraz z Senatem i Prezydentem oraz Rada Ministrów.
- Centralne organy administracji państwowej: premier, ministrowie, w szczególności Minister Środowiska i kierownicy urzędów centralnych, ministerstwa i urzędy centralne.

Minister Środowiska – odpowiedzialny za realizację Polityki ekologicznej państwa, konwencji międzynarodowych, przygotowanie projektów ustaw ekologicznych i rozporządzeń wykonawczych.

- Terenowe organy administracji rządowej: wojewodowie i urzędy wojewódzkie.

Wojewoda – obejmuje ochroną konserwatorską cenne formy ochrony przyrody, realizuje zadania z zakresu łowiectwa, nadzoru nad lasami prywatnymi.

- Samorządy terytorialne: gminne, powiatowe, wojewódzkie.

Samorząd Województwa dysponuje kompetencjami o charakterze strategicznym: ustala strategię rozwoju województwa, politykę przestrzenną w postaci planu zagospodarowania przestrzennego, a także wojewódzkie programy. Z mocy prawa głównymi wykonawcami programu są więc *Marszałek i Zarząd Województwa*. Współdziałają w jego realizacji z administracją rządową, a w szczególności z Wojewodą i podległymi mu służbami zespolonymi, innymi organami administracji publicznej oraz samorządami powiatowymi i gminnymi. *Marszałek Województwa* – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody w województwie. Jest organem w zakresie melioracji wodnych.

Sejmik - uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa, program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami.

Starosta – główny decydent w ochronie środowiska, wydający decyzje dla przedsięwzięć, które są klasyfikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (spis decyzji poniżej), sprawujący nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, ochroną przyrody, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

Rada Powiatu - uchwała Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami, co 2 lata analizuje raporty z realizacji Programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami, ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji elektroenergetycznych oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej), wyraża zgodę na powołanie społecznej straży rybackiej.

Wójt, burmistrz, prezydent miasta – rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne nie będące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Rada Gminy – uchwała miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwała budżet gminy, uchwała plany gospodarcze i rozwojowe mikroregionu, ustala zakres działań jednostek pomocniczych, uchwała podatki i opłaty lokalne, w tym np.: stawki za usuwanie i unieszkodliwianie odpadów, czy podejmuje decyzji odnośnie współpracy z innymi jednostkami, jak np.: utworzenie związku gmin.

— Jednostki gospodarcze (produkcyjne i usługowe)

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zadania z ochrony środowiska niejednokrotnie są także realizowane przez stowarzyszenia i związki gmin, powołane np. w celu wspólnej gospodarki odpadami.

Podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Do instrumentów prawnych ochrony środowiska należą:

1. Pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia:

– zintegrowane,

- na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - na emitowanie hałasu do środowiska,
 - na emitowanie pól elektromagnetycznych,
 - na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - na pobór wody,
 - na wytwarzanie odpadów.
2. Zezwolenia między innymi na:
- przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę,
 - odzysk, unieszkodliwianie i transport odpadów,
 - przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt.
3. Oceny między innymi:
- jakości powietrza,
 - jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
 - stanu akustycznego środowiska,
 - pól elektromagnetycznych w środowisku.
4. Rejestry terenów, na których, między innymi:
- stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
 - stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby,
 - występują rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, parki narodowe.
5. Raporty między innymi:
- bezpieczeństwa,
 - o oddziaływaniu na środowisko
6. Zgody między innymi:
- na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze,
 - na gospodarcze wykorzystanie odpadów
7. Decyzje, w tym koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego; pozwolenia wodnoprawne, wykorzystanie odpadów,
8. Zgłoszenia, np. poważnych awarii do GIOŚ,
9. Informacje np. o środowisku, dotyczące zanieczyszczenia powietrza,
10. Programy między innymi:
- ochrony powietrza,
 - zalesień,
 - ochrony środowiska przed hałasem.
11. Plany między innymi:

- gospodarki odpadami,
- działań, sporządzane w przypadku ryzyka występowania przekroczeń dopuszczalnych lub alarmowych poziomów substancji w powietrzu,
- gospodarowania wodami dorzecza,
- zewnętrzne plany ratownicze,
- ochrony przeciwpowodziowej.

Do instrumentów strukturalnych umożliwiających realizację *Programu Ochrony Środowiska* należą:

- plan zagospodarowania przestrzennego,
- programy obszarowe realizujące różne cele ekologiczne,
- strategie sektorowe (które powinny również spełniać wymogi ochrony środowiska).

8 PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO

8.1 Podsumowanie metodą analizy SWOT

Celem syntetycznego ujęcia pozycji miasta Bielsk Podlaski w stosunku do występujących warunków, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, zastosowano system analizy SWOT. Zastosowanie tej metody pozwala na identyfikację słabych i mocnych stron miasta oraz szans i zagrożeń zarówno tych obecnie występujących jak też potencjalnych. Każde planowanie, aby mogło być obarczone stosunkowo najmniejszym błędem, winno brać pod uwagę maksymalną ilość czynników mogących mieć wpływ na przebieg zdarzeń. Precyzyjna i obiektywna analiza w tym zakresie pozwala dokonać właściwego wyboru kierunków rozwoju i możliwości realizacji.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych przeanalizowano następujące obszary:

- Ochrona wód,
- Gospodarka wodno – ściekowa,
- Warunki glebowe,
- Środowisko przyrodnicze,
- Ochrona atmosfery,
- Gospodarka odpadami,
- Edukacja ekologiczna,
- Gospodarka finansowa.

Uwarunkowania wewnętrzne podzielono za zagadnienia dotyczące:

- Stanu infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- Sfery gospodarczej,
- Sfery społecznej,
- Sfery prawnej i politycznej,
- Sfery przyrodniczej.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska.

Uwarunkowania wewnętrzne	
Stan infrastruktury służącej ochronie środowiska, zasoby środowiska naturalnego	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – dobre warunki do produkcji rolnej (jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej wyższa niż przeciętnie w woj. Podlaskim, – stosunkowo niskie zanieczyszczenie powietrza zanieczyszczeniami pyłowymi i gazowymi – niska zawartość metali ciężkich w glebach użytków rolnych – niewielka powierzchnia oraz odsetek gruntów zdewastowanych i zdegradowanych, wymagających rekultywacji i zagospodarowania – brak zakładów z listy najbardziej uciążliwych w skali kraju – istnienie rezerwy przepustowości funkcjonującej oczyszczalni ścieków, co umożliwia rozbudowę systemu kanalizacji i odprowadzanie ścieków do istniejącego obiektu, – stosunkowo niskie zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności – stosunkowo mała (choć rosnąca) ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych oraz rosnący poziom ich wykorzystania – istniejąca biologiczna oczyszczalnia ścieków wzbogacona jest o redukcję biogenów 	<ul style="list-style-type: none"> – mała powierzchnia zagospodarowanych terenów zielonych – niedostateczna retencja wód – stosunkowo ubogie zasoby wód podziemnych – utrzymujące się zanieczyszczenie wód powierzchniowych – stosunkowo niska jakość wód podziemnych – brak powierzchni chronionej – narastający hałas wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych – brak sieci kanalizacyjnej na znacznej części obszaru miasta – brak sprawnego systemu segregacji, unieszkodliwiania i zagospodarowania odpadów, – brak składowiska przystosowanego do składowania odpadów niebezpiecznych – niezgodność z wymogami ochrony środowiska funkcjonującego składowiska odpadów, w szczególności brak odpowiedniego zabezpieczenia podłoża, – niewystarczająca ilość urządzeń podczyszczających wody opadowe, – istnienie źródeł poważnych awarii
Sfera gospodarcza	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – Wolne moce produkcyjne i wykonawcze – Istnienie usług wspomagających rozwój przedsiębiorczości tzw. otoczenie biznesu (8 banków, firmy ubezpieczeniowe, placówki reklamowe, CWB) – Rezerwy powierzchni produkcyjnej i usługowej – Mnogość i różnorodność inwestorów w sektorze budownictwa mieszkaniowego – Istniejące rezerwy terenowe dla różnych funkcji zagospodarowania przestrzennego – Rozwój przemysłu rolno-spożywczego – Doświadczenie przedsiębiorców w handlu ze Wschodem – Brak bariery językowej w kontaktach handlowych ze Wschodem 	<ul style="list-style-type: none"> – Brak rozległej oferty gospodarczej miasta – Brak zintegrowanego środowiska gospodarczego i jego kreatywnej roli w życiu gospodarczym miasta – Nieukształtowana infrastruktura otoczenia gospodarczego – Brak dopływu kapitału krajowego i zagranicznego w odpowiedniej wielkości – System i struktura opłat lokalnych – Niewystarczająca baza hotelowa, niski standard usług hotelowo - turystycznych
– Sfera społeczna	
– Mocne strony	Słabe strony

<ul style="list-style-type: none"> – Duży potencjał ludzki, wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym – Wysokie kwalifikacje mieszkańców – Łatwy dostęp do szkolnictwa – Wielokulturowość społeczeństwa – Brak bariery w porozumiewaniu się z obywatelami byłego ZSRR 	<ul style="list-style-type: none"> – Migracja zarobkowa za granicę i do dużych ośrodków miejskich – Występujące bezrobocie – Brak aktywności i dążenia do sukcesu – Brak profesjonalnego pośrednictwa pracy i atrakcyjnych ofert pracy – Brak wśród mieszkańców dobrej znajomości języków obcych, w szczególności zachodnich – Spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym w strukturze mieszkańców miasta. – Migracja zarobkowa za granicę i do dużych ośrodków miejskich – Występujące bezrobocie – Brak aktywności i dążenia do sukcesu – Brak profesjonalnego pośrednictwa pracy i atrakcyjnych ofert pracy – Brak wśród mieszkańców dobrej znajomości języków obcych, w szczególności zachodnich – Spadek odsetka osób w wieku przedprodukcyjnym w strukturze mieszkańców miasta.
--	--

Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> – Bliskie położenie Białowieży – Wprowadzanie standardów europejskich w zakresie ochrony środowiska – Czyste, nie zdegradowane środowisko naturalne – Bliskie położenie granicy państwowej – Bliskie położenie Białowieży – Wprowadzanie standardów europejskich w zakresie ochrony środowiska – Czyste, nie zdegradowane środowisko naturalne – Bliskie położenie granicy państwowej – Rozbudowa przejść granicznych i układu komunikacyjnego – Przyspieszenie rozwoju gospodarczego kraju – Dostępność siły roboczej – Pozyskanie kapitału z zewnątrz – Zachodzące przeobrażenia gospodarcze na Wschodzie – Polityka państwa zmierzająca do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa obywateli – Możliwość pozyskania środków zewnętrznych na kulturę mniejszości 	<ul style="list-style-type: none"> – Możliwość ograniczania wymiany przygranicznej – Ubożenie społeczeństwa. – Brak odpowiednich programów rządowych minimalizujących skutki bezrobocia i upadków przedsiębiorstw tworzących miejsca pracy – Zbyt małe zainteresowanie inwestorów krajowych i zagranicznych lokowaniem nowych inwestycji na terenie miasta – Brak należytej zintegrowanej współpracy między sektorem gospodarczym i administracją samorządową i rządową – Zbyt wysokie oprocentowanie kredytów – Niekorzystna polityka dewizowa państwa w stosunku do eksporterów. – Niestabilna i niekorzystna polityka podatkowa państwa – Niestabilna sytuacja polityczna i niekorzystne zmiany w kontaktach z krajami byłego ZSRR – Wzrost natężenia ruchu kołowego powodującego degradację środowiska naturalnego – Centralne finansowanie powodujące niedofinansowanie sfery budżetowej.

Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none">narodowych– Otwarcie i łatwość dostępu do nowych technologii– Budowa komputerowych baz danych i wymiana informacji– Zwiększenie uprawnień władz gminnych (łącznie ze środkami finansowymi)– Decentralizacja zadań i środków– Dostępność do szerokiego wachlarza szkoleń dla pracowników administracyjnych– Rozbudowa przejść granicznych i układu drogowego	<ul style="list-style-type: none">– Pojawienie się zjawiska terroryzmu– Narastanie zjawisk patologii społecznej– Niefunkcjonalne przejścia graniczne ze Wschodem– Niefunkcjonalny układ komunikacyjny drogowy i kolejowy– Niski poziom usług sieci komputerowej– Zbyt duża ilość zadań nakładanych na gminy bez zapewnienia środków finansowych.– Wzrost liczby przestępstw, w tym zorganizowanych, popełnianych przez obcokrajowców i Polaków

Biorąc powyższe wyniki analizy uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych Miasta Bielsk Podlaski, jego władze swą działalność będą koncentrować na dwóch rodzajach postępowania, a mianowicie:

- **zorientowanego na świat zewnętrzny** (otoczenie Miasta), poszukując w nim szans (sposobności) i unikając zagrożeń rozwojowych. Innymi słowy chodzi tu z jednej strony o maksymalne wykorzystywanie pojawiających się szans rozwojowych, z drugiej zaś - minimalizowanie negatywnych oddziaływań (zagrożeń) - jest to swoista "ochrona" przed niesprzyjającym otoczeniem.
- **zorientowanego na zasoby wewnętrzne**, czyli zasoby własne Miasta (społeczne, gospodarcze, infrastrukturalne, przestrzenne, ekologiczne, finansowe i kadrowe), które z jednej strony wpływają na jakość życia obecnych mieszkańców i funkcjonowania zlokalizowanych już przedsiębiorców, z drugiej zaś strony determinują poziom jego atrakcyjności lokalizacyjnej dla potencjalnych mieszkańców i podmiotów gospodarczych w przyszłości. Chodzi tu o dalsze umacnianie silnych stron oraz o eliminowanie słabych stron Miasta Bielsk Podlaski.

9 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

9.1 Cele i zasady Polityki ekologicznej państwa

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” jest realizacją ustaleń ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, która w art. 13 – 16 wprowadza obowiązek przygotowania i aktualizowania co 4 lata polityki ekologicznej państwa.

W 1990 r. powstał pierwszy dokument „Polityka ekologiczna państwa”, przyjęty przez Radę Ministrów, a następnie w 1991 r. zaakceptowany przez Sejm i Senat RP. W 2000 r. została sporządzona „II Polityka ekologiczna państwa”, która w 2001 r. została zaakceptowana przez Parlament. Ustala ona cele ekologiczne do 2010 i 2025 r. Opracowany w 2002 r. „Program Wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa, na lata 2002 – 2010” jest dokumentem o charakterze operacyjnym, tj. wskazującym wykonawców i terminy realizacji konkretnych zadań lub pakietów zadań, przewidzianych do realizacji, zgodnie z polityką ekologiczną państwa w latach 2002 – 2010, a także szacującym niezbędne nakłady i źródła ich finansowania.

Politykę ekologiczną, obejmującą lata 2003 – 2006 oraz 2007 – 2010, należy traktować jako aktualizację i uszczegółowienie długookresowej „II Polityki ekologicznej państwa”, przede wszystkim w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działania określonych w przyjętym VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska.

W Unii Europejskiej funkcjonują średniookresowe programy działań na rzecz środowiska, tak więc dostosowana do wymagań nowej ustawy „Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” wpisuje się również w funkcjonującą w tej dziedzinie praktykę. Aktualny, szósty program takich działań obowiązuje właśnie do 2010 r. Jest to tym bardziej warte podkreślenia, że znaczną część objętych „Polityką ...” działań Polska będzie realizować już jako członek Unii.

„Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010” została przygotowana i będzie realizowana równolegle ze sporządzonym i wielokrotnie aktualizowanym „Narodowym programem przygotowania do członkostwa”, a zwłaszcza przyjętym dokumentem zawierającym końcowe ustalenia i przyjęte przez Polskę zobowiązania (CONF-PL 95/01).

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 stwierdza, że polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska.

We współczesnym świecie oznacza to przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo ochronne,

tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów.

Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Nadrzędną wartością w polityce ekologicznej państwa jest człowiek, co oznacza, że zdrowie społeczeństwa, komfort środowiska, w którym żyją i pracują ludzie, życie obywatela są głównym kryterium realizacji polityki ekologicznej na każdym szczeblu. Polityka ekologiczna państwa ma służyć zaspokojeniu rosnących potrzeb człowieka.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Istotą zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Właściwemu osiągnięciu celów polityki ekologicznej sprzyja przestrzeganie następujących zasad:

- Zasada równorzędności polityki ekologicznej, gospodarczej i społecznej.
- Zasada integralności polityki ekologicznej z każdą wyodrębnioną polityką sektorową - w skali państwa z polityką międzynarodową, (uwzględnienie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi).
- Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego i jednakowego obowiązku jego ochrony.
- Zasada „zanieczyszczający płaci” (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska),
- Zasada uspołecznienia przez stworzenie warunków do uczestnictwa obywateli,
- Zasada ekonomizacji polityki ekologicznej, czyli osiągnięcia postawionych celów minimalnym nakładem sił i środków.
- Zasada przeczności (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu),
- Zasada prewencji (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć),
- Zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT),
- Zasada subsydiarności (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższych szczeblach zarządzania środowiskiem).

W „II Polityce ekologicznej państwa”, przyjętej przez Radę Ministrów w czerwcu 2000r., a następnie przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej w sierpniu 2001r., ustalone zostały następujące ważniejsze limity krajowe, związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska:

- **zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990r.** (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle);
- **ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990r.** w taki sposób, aby uzyskać co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);

- **ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990r. i 25% w stosunku do 2000r.** (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB);
- **dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990r.;**
- **odzyskanie i powtórne wykorzystanie co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych;**
- **pełna (100%) likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych;**
- **zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego – również o 30%;**
- **ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu w 1990 r.;**

Wszystkie wymienione limity dotyczą celów do osiągnięcia najpóźniej do 2010 r.

Limity powyższe nie były korygowane przy sporządzaniu „Polityki ekologicznej państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010”. W programach powiatowych mogą zostać ujęte w zależności od specyficznych warunków powiatu.

Cele polityki ekologicznej realizowane są w następujących dziedzinach:

➤ ***Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.***

Główne cele:

w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

- utrzymanie na odpowiednim poziomie różnorodności biologicznej i krajobrazowej,
- zwiększenie powierzchni obszarów chronionych (do 1/3 terytorium kraju),
- renaturalizacja i poprawa stanu najcenniejszych, zniszczonych ekosystemów i siedlisk,
- restytucja wybranych gatunków
- ochrona zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo przed ich wyłączeniem z tego użytkowania,
- rekultywacja i renaturalizacja obszarów zdegradowanych,
- zwiększenie skuteczności ochrony obszarów objętych ochroną prawną,
- rozwój prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznania zagrożeń bioróżnorodności,
- utrzymanie krajobrazu rolniczego, zwiększenie wsparcia i rozwoju rolnictwa ekologicznego,
- zapewnienie ochrony i racjonalnego gospodarowania bioróżnorodnością,
- wzrost stanu świadomości ekologicznej społeczeństwa i władz lokalnych,
- zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych,
- zapewnienie przeciwdziałania wprowadzania obcych gatunków, zagrażających integralności naturalnych ekosystemów i siedlisk.

w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów

- wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych,
- dalsze zwiększanie lesistości, stałe powiększanie zasobów leśnych,
- rozszerzanie zasięgu renaturalizacji obszarów leśnych,
- kształtowanie lasu wielofunkcyjnego (poprawa funkcji wodochronnej, klimatotwórczej, glebochronnej),
- wdrożenie zasad ochrony i powiększenie różnorodności biologicznej w lasach na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym,
- zachowanie zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych,
- zapewnienie ochrony leśnych zasobów genowych,
- racjonalne, zgodne z zasadami przyrody, użytkowanie zasobów leśnych,
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego lub odtworzenie śródleśnych zbiorników wodnych,
- utrzymanie i wzmacnianie społeczno – ekonomicznej funkcji lasów,
- ochrona gleb leśnych,
- wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień jako czynnika ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz racjonalnego użytkowania przestrzeni przyrodniczej,
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym,
- poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych.

w zakresie ochrony gleb

- przeciwdziałanie przejmowania gleb nadających się do wykorzystania rolniczego lub leśnego na inne cele, zwłaszcza inwestycyjne,
- podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb,
- doskonalenie struktur organizacyjnych zajmujących się problematyką ochrony gleb, racjonalnego ich użytkowania, przygotowania programów działań w tym zakresie,
- wprowadzenie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym,
- objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania negatywnych czynników,
- przywracanie wartości użytkowej glebom, które uległy degradacji (oczyszczanie, rekultywacja, odbudowa właściwych stosunków wodnych),
- maksymalne zagospodarowanie terenów przemysłowych.

w zakresie ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych

- ograniczenie wydobycia kopalin, jeśli możliwe jest znalezienie substytutu danego surowca,
- zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż,
- objęcie ochroną zasobów kopalin leczniczych i wód podziemnych, zwłaszcza głównych zbiorników tych wód,
- poszerzanie wiedzy o budowie geologicznej Polski i kontynuowanie prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania nowych złóż,
- ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym.

w zakresie biotechnologii i organizmów zmodyfikowanych genetycznie

- podnoszenie świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- rozwijanie współpracy międzynarodowej w zakresie bezpieczeństwa biologicznego

➤ **Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii.**

Główne cele:

w zakresie materiałochłonności, wodochłonności, energochłonności i odpadowości gospodarki:

- wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji,
- ograniczenie zużycia wody z wód podziemnych,
- zmniejszenie energochłonności i materiałochłonności poprzez wprowadzenie nowoczesnych technologii,
- intensyfikacja stosowania obiegów zamkniętych oraz wtórnego wykorzystania mniej zanieczyszczonych ścieków,

w zakresie wykorzystania energii odnawialnej:

- wzrost produkcji ze źródeł odnawialnych,

w zakresie kształtowania stosunków wodnych i ochrony przed powodzią:

- eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe,
- racjonalizacja zużycia wody,
- efektywna ochrona przed powodzią.

➤ **Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i wzrost bezpieczeństwa ekologicznego.**

Główne cele:

w zakresie jakości wód:

- osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wszystkich rodzajów wód pod względem jakościowym i ilościowym,
- zapobieganie zanieczyszczeniom wód powierzchniowych i podziemnych ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania „u źródła”,
- ochrona wód Morza Bałtyckiego przed substancjami biogennymi i niebezpiecznymi oraz przed nadmiernym eksploatowaniem zasobów żywych,
- przywracanie wodom podziemnym i powierzchniowym właściwego stanu ekologicznego, a przez to zapewnienie odpowiednich źródeł poboru wody do picia,
- zlewniowe zarządzanie gospodarką wodną i jakością wód,

w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem:

- poprawa stanu czystości powietrza,

- uzyskanie norm emisyjnych wymaganych przez przepisy UE,
- konsekwentne przechodzenie na likwidację zanieczyszczeń „u źródła”,
- coraz szersze normowanie emisji w przemyśle, energetyce i transporcie,
- wprowadzanie norm ograniczających emisję do powietrza zanieczyszczeń w procesie produkcyjnym (w pełnym cyklu życia produktów i wyrobów),

w zakresie gospodarowania odpadami:

- pełne wprowadzanie w życie regulacji prawnych dot. odpadów,
- zapobieganie powstawania odpadów, przy rozwiązywaniu problemu odpadów „u źródła”,
- zwiększenie poziomu odzysku odpadów,
- stwarzanie podstaw dla nowoczesnego gospodarowania odpadami komunalnymi,
- zbudowanie krajowego systemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,

w zakresie bezpieczeństwa chemicznego:

- włączenie się Polski do realizacji międzynarodowych programów związanych z bezpieczeństwem chemicznym i biologicznym,
- harmonizowanie polskich przepisów prawnych z przepisami UE oraz wdrażanie wymogów i zaleceń,

w zakresie poważnych awarii:

- eliminowanie lub zmniejszenie skutków dla środowiska z tytułu poważnych awarii,
- sporządzenie ocen ryzyka obiektów, planów operacyjno – ratowniczych wojewódzkich i powiatowych planów zarządzania ryzykiem,
- doskonalenie istniejącego systemu ratowniczego na wypadek zaistnienia awarii i klęsk żywiołowych,
- wprowadzenie systemu ubezpieczeń ekologicznych,

w zakresie hałasu i promieniowania elektromagnetycznego:

- zmniejszenie skali narażania ludności na ponadnormatywny poziom hałasu,
- nie dopuszczanie do pogorszenia się klimatu akustycznego tam, gdzie obecnie sytuacja jest korzystna,
- kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania niejonizującego,
- stworzenie struktur zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych,
- kształtowanie zieleni zorganizowanej pełniącej funkcje ochronne,
- harmonizacja polskich przepisów z odpowiednimi dyrektywami UE,
- poprawa systemu transportu zbiorowego,
- produkcja urządzeń i pojazdów o hałaśliwości zgodnej z normami międzynarodowymi,

w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu:

- włączenie się Polski do wysiłków społeczności międzynarodowej na rzecz ochrony klimatu globalnego,
- zintegrowanie polskiej polityki ochrony klimatu z polityką UE,

- wypełnienie przez Polskę zobowiązań do redukcji emisji gazów cieplarnianych o 6 % w stosunku do roku bazowego,
- zapewnienie realizacji polityki ochrony klimatu na poziomie sektorów gospodarczych i przedsiębiorstw.

9.2 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010

Głównym celem *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju województwa podlaskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa w skali regionu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju województwa, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych.

Program przygotowany został z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do dokumentu, materiały, wnioski przedstawiano w mediach, w Internecie.

Główne funkcje *Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007– 2010* to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie województwa podlaskiego
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie
- pomoc przy konstruowaniu budżetu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku
- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

Misją Programu jest **ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO PRZY ZACHOWANIU I PROMOCJI ŚRODOWISKA NATURALNEGO**.

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne województwa. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2007-2013 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2007 - 2010.

Biorąc pod uwagę założenia wyjściowe z POŚWP na lata 2007 – 2010, Program Ochrony Środowiska dla miasta Bielsk Podlaski na lata 2008 – 2011, określa własne priorytety i zadania do realizacji (rozdział 10), które są spójne z dokumentami wyższego rzędu.

9.3 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Bielskiego na lata 2008 - 2011

Głównym celem Programu Ochrony Środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011, zwanego dalej Programem, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju powiatu bielskiego, która ma być realizacją polityki ekologicznej państwa oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 na obszarze powiatu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.²⁵

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

²⁵ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

10 USTALENIA PROGRAMU

10.1 Cele i zadania Programu

Misją²⁶ Programu jest

**ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ MIASTA BIELSK PODLASKI
PRZY ZACHOWANIU I PROMOCJI ŚRODOWISKA
NATURALNEGO**

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne powiatu, z którymi będą spójne gminne priorytety i działania planowane w programach ochrony środowiska. Program będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2008-2015 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2008 - 2011.

PRIORYTET 1 – **Rozwój infrastruktury ochrony środowiska**

Główne cele krótkoterminowe to:

1. ograniczenie hałasu komunikacyjnego
 - rozwój infrastruktury drogowej w celu ograniczenia emisji hałasu i wibracji, budowa obwodnic,
2. ograniczenie emisji pyłów do powietrza
 - wykorzystywanie technologii przyjaznych środowisku,
 - wspieranie działań zmierzających do zwiększania udziału stosowanych paliw gazowych, ciekłych, wykorzystania biomasy oraz innych odnawialnych źródeł energii,
 - racjonalizacja wykorzystania i modernizacja istniejących, scentralizowanych systemów grzewczych (modernizacja lub rozbudowa ciepłociągów i węzłów cieplnych z zastosowaniem najnowszych technologii i rozwiązań technicznych),
 - likwidacja tzw. „niskiej emisji” ze źródeł opalanych paliwem stałym poprzez rozbudowę istniejących sieci ciepłowniczych i gazowych oraz wykorzystanie biomasy i innych źródeł energii odnawialnej,
3. ograniczenia eutrofizacji wód (rolnictwo, doczyszczanie ścieków, gospodarka ściekowa)
 - opracowanie programu optymalizacji wykorzystania oczyszczalni ścieków z uwzględnieniem programu zagospodarowania osadów,

²⁶ Misja zgodna z dokumentem „Program ochrony środowiska województwa podlaskiego na lata 2007 – 2010”

- realizacja inwestycji ograniczających zanieczyszczenia azotowe pochodzące z rolnictwa (głównie budowa płyt gnojowych i zbiorników na gnojowicę).
- zapewnienie ochrony naturalnych zbiorników retencyjnych, takich jak tereny podmokłe i nieuregulowane cieki wodne poprzez wprowadzenie odpowiednich zapisów do planów,
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej,
- rozbudowa sieci wodociągowej,
- modernizacja ujęć wody,
- modernizacja przestarzałych oczyszczalni ścieków.

PRIORYTET 2 – Ochrona ekologiczna regionu

Główne cele krótkoterminowe to:

- ochrona zdrowia,
- troska o gatunki chronione
- zwiększenie liczby terenów leśnych w celu ochrony atmosfery
- spełnianie wymogów regionalnego systemu informacji o trasach przewozu i miejscach składowania materiałów niebezpiecznych
- ograniczanie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz sprawne usuwanie ich skutków
- ograniczenie negatywnego wpływu eksploatacji kopalin na środowisko
- eliminacja nielegalnych eksploatacji i niedopuszczenie do podejmowania wydobycia kopalin bez wymaganej koncesji.

PRIORYTET 3 – Racjonalna gospodarka odpadami, przyjazna środowisku w celu ochrony wód i powierzchni ziemi

Główne cele krótkoterminowe to:

- rozszerzenie zbiórki odpadów zmieszanych (100% mieszkańców miasta objętych zorganizowaną zbiórką do 2010 r.),
- rozwój systemu zbiórki odpadów segregowanych (100% mieszkańców miasta objętych zorganizowaną zbiórką do 2010r.),
- rekultywacja składowiska bądź ich wydzielonych części, niespełniających wymagań przepisów ochrony środowiska,
- Budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów w Dubiażynie,
- bezpieczne dla środowiska unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym w szczególności w zakresie unieszkodliwiania azbestu i odpadów poakcyjnych,
- wprowadzenie skutecznego systemu monitoringu składowanych odpadów komunalnych i oddziaływania składowisk na środowisko,
- edukacja ekologiczna z zakresu gospodarki odpadami.

PRIORYTET 4 – Budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa

Główne cele krótkoterminowe to:

- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu,
- propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach,
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej,
- kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucje z konwencjonalnych źródeł energii,
- mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych,
- wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska,
- podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska.

10.2 Cele i zadania do realizacji w ramach programu ochrony środowiska dla miasta Bielsk Podlaski

TABELA NR 8 Przedsięwzięcia inwestycyjne **MIASTA BIELSK PODLASKI** planowane do realizacji w latach 2008– 2013

Lp.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Podmioty uczestniczące	Koszty realizacji [tys. zł]	Źródła finansowania
GMINA MIEJSKA BIELSK PODLASKI						
Zaopatrzenie w wodę						
Zadania inwestycyjne						
1.	Budowa wodociągu w zaułku ul. 11-Listopada	2008r.	Urząd Miasta	SKB	28,00	UM – 70%, SKB – 30%
2.	Budowa wodociągu w zaułku ul. Chmielnej	2008 r.	Urząd Miasta	SKB	38,50	UM – 70%, SKB – 30%
3.	Budowa wodociągu ul. Słonecznikowa	2008r.	Urząd Miasta	SKB	23,00	UM – 70%, SKB – 30%
Gospodarka ściekowa						
Zadania pozainwestycyjne						
1.	Sporządzenie Studium wykonalności dla projektu pod nazwą „Rozbudowa infrastruktury...”	2008r.	Urząd Miasta	NFOSiGW	86,00	UM – 25%, FS – 75%
Zadania inwestycyjne						
1.	Rozbudowa infrastruktury ochrony środowiska w ulicach w Bielsku Podlaskim	2009 – 2011r.	Urząd Miasta	-	16 248,00	UM – 41,25%, FS – 58,75%
2.	Budowa kanalizacji deszczowej, sieci wodociągowej oraz poprawa stanu nawierzchni ul. Wczasowej i ul. Przechodniej	2008 – 2010r.	Urząd Miasta	-	1 192,00	UM – 100%
3.	Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu w zaułku ul. Hołowieckiej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	18,50	UM – 70%, SKB – 30%
4.	Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu w ul. Pogodnej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	72,25	UM – 70%, SKB – 30%
5.	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Białowieskiej	2009r.	Urząd Miasta	SKB	21,50	UM – 70%, SKB – 30%
6.	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Wiśniowej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	21,50	UM – 70%, SKB – 30%
7.	Budowa kanalizacji sanitarnej w ul. Rejtana	2009r.	Urząd Miasta	SKB	135,00	UM – 70%, SKB – 30%

8.	Budowa kanalizacji sanitarnej i wodociągu w zaułku ul. Ogrodowej	2008r.	Urząd Miasta	SKB	55,50	UM – 70%, SKB – 30%
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej i deszczowej w pozostałych ul. w Bielsku Podlaskim	2010 – 2015 r.	Urząd Miasta	-	28 910,00	Fundusze UE i inne – 23 128 tys. zł, środki własne – 5 782 tys. zł

Źródło: Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego 2008 – 2011, ankietyzacja miasta

TABELA NR 9 Przedsięwzięcia nieinwestycyjne **MIASTA BIELSK PODLASKI** planowane do realizacji w latach 2008– 2013

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
1.	Efektywne zarządzanie zasobami wodnymi	Do 2010	Miasto podległe mu jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
2.	Ochrona zasobów i poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, Inspekcja Sanitarna	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
3.	Zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
4.	Zwiększenie retencyjności zlewni oraz poprawa stanu technicznego urządzeń zabezpieczenia przeciwpowodziowego	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
5.	Ochrona gleb użytkowanych rolniczo	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, ARiMR, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
6.	Ograniczenie przekroczeń dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń	2008 – 2010	Miasto i podległe mu jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
7.	Ograniczenie emisji niskiej	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
8.	Ograniczenie emisji z procesów przemysłowych, energetyki i elektrociepłowni	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
9.	Wykorzystanie niekonwencjonalnych źródeł energii	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
10.	Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
11.	Ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacja zmian klimatu akustycznego	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
12.	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki - kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
13.	Rozwój rolnictwa zrównoważonego i promocja produktów ekologicznych	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki - kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
14.	Zapobieganie rozpowszechnianiu GMO	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki - kredyty preferencyjne oraz

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
				komercyjne kredyty bankowe
15.	Zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnej awarii i ograniczanie skutków w przypadku jej wystąpienia	Do 2010	Miasto i podległe mu jednostki podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
16.	Bezpieczny transport substancji niebezpiecznych	Do 2010	Miasto i podległe mu jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
17.	Edukacja ekologiczna	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
18.	Realizacja programu, w tym współpraca z instytucjami zagranicznymi i krajowymi, administracją rządową i samorządową	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
19.	Monitoring stanu środowiska, w tym bazy danych nt. emisji zanieczyszczeń - powietrze, odpady, ścieki, hałas i in.	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
20.	Wdrożenie i utrzymanie systemu zarządzania i informacji o środowisku	Zadanie ciągłe	Miasto i podległe mu jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz

Źródło: „Program ochrony środowiska województwa podlaskiego na lata 2007 – 2010” – Białystok 2007r.

11 ZAMIERZENIA MIASTA W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zamierzenia miasta Bielsk Podlaski w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie ankiet i zadań długoterminowych w opracowanym dotychczas programie ochrony środowiska oraz innych dokumentach strategicznych miasta. Analizą objęto następujące rodzaje dokumentów:

- program ochrony środowiska,
- plan gospodarki odpadami,
- plan rozwoju lokalnego,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta,
- strategia rozwoju społeczno-gospodarczego miasta.

Program ochrony środowiska obejmuje analizę aktualnego stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska, a także wynikające z przeprowadzonej analizy priorytety i zadania. W większości program zawiera wykaz przedsięwzięć niezbędnych do realizacji ze wskazaniem źródeł ich finansowania.

Plan gospodarki odpadami w sposób szczegółowy bilansuje ilościowo wytwarzane odpady, opisuje sposób postępowania z odpadami oraz przedstawia propozycje organizacyjne i techniczne selektywnej zbiórki odpadów wraz z metodami ich usuwania i unieszkodliwiania. Celem planu jest wybór i wskazanie optymalnej drogi postępowania w zakresie gospodarki odpadami. Zawiera on szacunkowe koszty i źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Pozostałe rodzaje dokumentów nakreślają przeważnie jedynie cele i kierunki rozwoju miasta z uwzględnieniem potrzeb ochrony środowiska.

Główne zamierzenia miasta z zakresu ochrony środowiska to:

- rozbudowa kanalizacji sanitarnej
- rozbudowa wodociągów,
- modernizacja - zmniejszenie uciążliwości kotłowni, niejednokrotnie przy zastosowaniu energii odnawialnej wraz z termomodernizacją budynków,
- modernizacja systemów ciepłowniczych
- budowa sieci gazowniczej
- rozwój selektywnej zbiórki odpadów,
- budowa systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych
- modernizacje dróg,
- budowa ścieżek rowerowych,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży.

Zadania te mają być finansowane ze środków własnych miasta, z gminnego, powiatowego i wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska oraz ze środków finansowych NFOŚiGW oraz Funduszy Strukturalnych. Wartości inwestycji podane w poszczególnych dokumentach są jedynie szacunkowe, a potrzeby finansowe w tym zakresie ogromne. Planowane zamierzenia będą realizowane przez szereg kolejnych lat.

12 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja *Programu* odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomicznych – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą *Programu* będzie organ wykonawczy miasta – Burmistrz.

12.1 Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie regionalnym Prezydent w art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został obligowany do sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 14 ww. ustawy *Program* określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne (w tym: poziomy celów długoterminowych),
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt dokumentu podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu, a następnie uchwaleniu przez Radę Miasta Bielsk Podlaski. Z wykonania programu Burmistrz sporządza co 2 lata raport, który przedstawia Radzie Miasta Bielsk Podlaski.

Realizacja *Programu Ochrony Środowiska dla Miasta Bielsk Podlaski na lata 2008 – 2011, z perspektywą na lata 2012 – 2015* odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

12.2 Uwarunkowania ekonomiczne

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji *Programu*. Bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych oraz źródeł finansowania nie możliwa jest realizacja *Programu*.... Analizując wydatki z budżetów miasta, zauważyć można, że zadania z zakresu ochrony środowiska są bardzo kosztowne. Miasto musi korzystać ze źródeł zewnętrznego finansowania.

Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację priorytetów i celów niniejszego dokumentu. Wciąż brakuje źródeł finansowania obszarów chronionych i mechanizmów finansowych w stosunku do Natury 2000. Główne źródła „dochodu” wspomagające realizację dokumentu, na wszystkich szczeblach administracji samorządowej w województwie podlaskim, to:

➤ instytucjonalne:

- budżety własne jednostek samorządu terytorialnego,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska
- Ekofundusz
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej
- budżet Państwa
- banki

➤ przedmiotowe:

- administracyjne kary pieniężne wymierzane za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
- grzywny,
- opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalni,
- opłaty za korzystanie ze środowiska, realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,
- kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców
- dotacje, spadki i darowizny.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie. Fundusze te pochodzą z bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U.Nr 62, poz. 627 z póź. zm.).

Zasadniczym celem **Narodowego Funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych www.nfosigw.gov.pl. W zakresie ochrony powierzchni ziemi, w tym ochrony środowiska przed odpadami, zakłada się dofinansowanie zadań inwestycyjnych zgodnych z niżej wymienionymi programami priorytetowymi.:

- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów niebezpiecznych,
- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym oraz zbiórka i wykorzystanie olejów przepracowanych,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych (w tym budowa zakładów przetwórstwa odpadów oraz wspomaganie systemów zagospodarowania osadów ściekowych).

Rolą **wojewódzkiego funduszu** jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOSiGW listy zadań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- ✓ udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- ✓ wносить udziały spółek działających w kraju,
- ✓ nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Ww. ustawa w dziale II rozdział 4 określa przeznaczenie środków finansowych funduszy gminnych, powiatowych i wojewódzkich.

Zgodnie z art. 406 Ustawy środki **gminnych funduszy** przeznaczone są na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,
- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu u środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień i parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzenia bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Programy Operacyjne na lata 2007 – 2013

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013* celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania przedsięwzięć w ochronę środowiska w Polsce, w nowym okresie programowym na lata 2007-2013 jest *Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ)*. Głównym celem *Programu* jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Na realizację POIiŚ w latach 2007-2013 zostanie przeznaczonych ponad 36 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej będzie pochodziło 27 848,3 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 21 511,06 mln euro (77%) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 6 337,2 mln euro (23%). *Program* obejmie wsparciem takie dziedziny jak: transport, środowisko, energetykę, kulturę i dziedzictwo kulturowe, szkolnictwo wyższe, a także ochronę zdrowia.

W zakresie ochrony środowiska przewidziano dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej. Wsparcie z *Programu* otrzymają zarówno samorządy i przedsiębiorcy, jak również m.in. organizacje pozarządowe, parki narodowe i Lasy Państwowe.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program ma na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Wspierane będą działania z zakresu innowacji: produktowej, procesowej (usługowej) oraz organizacyjnej. Wspierana i promowana będzie innowacyjność na poziomie co najmniej krajowym i/lub międzynarodowym (określana jako innowacyjność średnia i wysoka).

Cele szczegółowe PO IG:

- zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzrost konkurencyjności polskiej nauki,
- zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- zwiększenie udziału innowacyjnych, produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym,
- tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Celem głównym *Programu* jest: umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. *Program* składa się z 11 Priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym jak i regionalnym.

Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W latach 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym będzie realizowana w ramach odrębnego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna (EWT).

Przewiduje się realizację następujących programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej z udziałem Polski:

- współpraca transgraniczna:
 - trzy dwustronne programy na granicy polsko-niemieckiej (z udziałem Meklemburgii, Brandenburgii i Saksonii),
 - Polska – Republika Czeska,
 - Polska – Słowacja,
 - Polska – Litwa,
 - Polska – Szwecja – Dania (Południowy Bałtyk).
- współpraca transnarodowa:
 - Obszar Europy Środkowo-Wschodniej,
 - Region Morza Bałtyckiego,
- program współpracy międzyregionalnej obejmujący całe terytorium UE.

Na granicach zewnętrznych UE współpraca transgraniczna z krajami partnerskimi będzie wspierana ze środków Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. W ramach tego instrumentu z udziałem Polski realizowane będą programy współpracy transgranicznej z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

Celem głównym PO Rozwój Polski Wschodniej jest przyspieszenie tempa rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej (tj. województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko – mazurskiego).

Cel ten nawiązuje do *Programu Rządu „Solidarne Państwo”* i wynika ze sformułowanych w perspektywie średniookresowej celów Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015 oraz jest zgodny z celem NSRO 2007 – 2013, którym jest „Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.”

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013

Priorytet V – Rozwój infrastruktury ochrony środowiska

Celem głównym Priorytetu V jest zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego poprzez inwestycje infrastrukturalne zmniejszające negatywne skutki cywilizacji.

Narastające zagrożenia i niekorzystne zjawiska będące wynikiem działalności gospodarczej, wymagają systematycznej troski i dążenia do polepszenia lub zachowania obecnego stanu środowiska naturalnego regionu. Działania w ramach tego priorytetu będą

zmierzać do poprawy jakości powietrza poprzez zmniejszenie ilości zanieczyszczeń, poprawy zaopatrzenia w wodę, jakości wód powierzchniowych i podziemnych, minimalizowania ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzenia systemu ich odzyskiwania i unieszkodliwiania, zapobiegania powodziom, wsparcia zarządzania ochroną środowiska oraz do wzrostu wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii. Wsparcie uzyskać mogą inwestycje skierowane na zwiększenie zasięgu i jakości funkcjonowania infrastruktury komunalnej, w tym zwłaszcza sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków i systemów zagospodarowania odpadów, wpływające przede wszystkim na poprawę warunków życia mieszkańców Podlasia, a także na zwiększenie dostępu do terenów wypoczynkowych i turystycznie atrakcyjnych.

Beneficjentami mogą być:

- ◆ jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- ◆ związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
- ◆ podmioty wykonujące usługi publiczne, w których większość udziałów lub akcji posiada gmina, powiat lub województwo, w tym podmioty wykonujące te usługi na mocy odrębnej umowy,
- ◆ podmioty wybrane w wyniku postępowania przeprowadzonego na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych wykonujące usługi publiczne na podstawie umowy zawartej z jednostką samorządu terytorialnego na świadczenie usług z zakresu ochrony środowiska,
- ◆ jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych,
- ◆ spółki prawa handlowego nie działające w celu osiągnięcia zysków lub przeznaczające zyski na cele statutowe, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, porozumienia i stowarzyszenia,
- ◆ jednostki organizacyjne Lasów Państwowych,
- ◆ służby ratownicze,
- ◆ organizacje pozarządowe.

Wartość projektu dofinansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego nie może przekroczyć 5 mln euro. Procentowy poziom wsparcia wynosi maksymalnie 85% wydatków kwalifikowalnych.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

To instrumenty finansowe przeznaczone dla nowych państw członkowskich Unii Europejskiej. Są to dodatkowe, obok Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności, źródła bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Państwami - Darczyńcami są 3 kraje EFTA (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu) - Norwegia, Islandia i Lichtenstein. Kraje te w zamian za możliwość korzystania ze swobód Jednolitego Rynku, zobowiązały się stworzyć Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG w celu stworzenia warunków do udzielenia pomocy finansowej mniej zamożnym członkom UE posiadającym najniższy poziom PKB. Głównym celem utworzonych mechanizmów finansowych jest wyrównywanie poziomu rozwoju gospodarczego i społecznego w obrębie Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Rząd polski podpisał w październiku 2004 roku umowy z państwami-darczyńcami, które uregulowały warunki pozyskiwania środków finansowych przez polskich beneficjentów. Łączna kwota przyznana Polsce, w ramach obu mechanizmów, wynosi 533,51

mln euro. Fundusze te zostały wykorzystane w latach 2004 – 2007 oraz zostaną wykorzystane na przedsięwzięcia realizowane w ramach określonych priorytetów w latach 2008-2009.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy EOG przekazują swoje środki finansowe na realizację projektów związanych z ochroną środowiska w ramach określonych obszarów priorytetowych.

Priorytet 1. Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii, w tym:

- rozbudowa miejskich systemów ciepłowniczych w celu eliminowania źródeł niskiej emisji,
- zastąpienie przestarzałych źródeł energii cieplnej nowoczesnymi (w tym likwidacja przestarzałych kotłowni węglowych),
- termomodernizacja budynków użyteczności publicznej,
- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków,
- budowa sieci kanalizacyjnych.

Maksymalna wartość dofinansowania dla tego priorytetu wynosi 2.000.000 Euro

Priorytet 2. Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, w tym:

- zmniejszanie energo-, materiało i wodochłonności produkcji i usług poprzez poprawę efektywności wykorzystania zasobów produkujących,
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- wspieranie procesu tworzenia „zielonych” miejsc pracy i „zielonych zamówień”
- działania na rzecz poprawy poziomu edukacji ekologicznej,
- działania zachęcające do ochrony, poprawy i przywracania różnorodności biologicznej,
- działania na rzecz wsparcia gospodarki leśnej.

Program Life+

LIFE+ jest kontynuacją Instrumentu Finansowego LIFE, utworzonego przez Komisję Europejską w 1992 roku. W trakcie trzech kolejnych edycji dofinansowano realizację łącznie ponad 2500 projektów we wszystkich krajach członkowskich. W latach 2004-2006 z tej formy dofinansowania skorzystała również Polska, na obszarze której realizowano cztery projekty z zakresu ochrony środowiska i różnorodności biologicznej.

LIFE+ powinien bezpośrednio wspierać realizację priorytetów *Programu Działań na Rzecz Środowiska (2002-2012)*, do których należą:

- ochrona przyrody i bioróżnorodności,
- przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- zminimalizowanie negatywnych skutków wpływu zanieczyszczeń środowiska na zdrowie ludzi,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i racjonalna gospodarka odpadami.

W ramach części budżetu LIFE+ będącego w dyspozycji Komisji Europejskiej ekologiczne organizacje pozarządowe, które działają minimum w trzech krajach UE, będą mogły ubiegać się o dotacje w wysokości 70% kosztów kwalifikowanych.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Rząd Polski w październiku 2004 r. podpisał dwie umowy, które umożliwiają korzystanie z dodatkowych, obok funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Darczyńcami są 3 kraje EFTA (Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu): Norwegia, Islandia i Lichtenstein.

Pomoc udzielana jest w ramach dwóch instrumentów finansowych: Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Przyznana Polsce kwota w wysokości 533,51 mln euro jest przeznaczona na lata 2004-2009.

Środki dostępne są m.in. na realizację projektów w ramach następujących obszarów tematycznych:

- ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii,
- promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami,
- ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast,
- ochrona środowiska, z uwzględnieniem
- administracyjnych zdolności wprowadzania w życie odpowiednich przepisów UE istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych,
- polityka regionalna i działania transgraniczne.

Zgodnie z Zasadami i Procedurami wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG oraz Zasadami i Procedurami wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego o środki finansowe mogą ubiegać się wszystkie sektorowe instytucje publiczne i prywatne, jak również organizacje pozarządowe stanowiące osoby prawne w Polsce i działające w interesie społecznym – np. władze krajowe, regionalne lub lokalne, instytucje naukowe/badawcze, instytucje środowiskowe, organizacje społeczne i organizacje społecznego partnerstwa publiczno-prywatnego.

Trzeci (ostatni) nabór wniosków w ramach Mechanizmów Finansowych odbędzie się na przełomie 2007/2008 roku i będzie obejmował priorytety określone w *Programie Operacyjnym*, za wyjątkiem następujących obszarów priorytetowych: 2.1. „Ochrona środowiska, w tym w tym środowiska ludzkiego, poprzez m. in. Redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii”, 2.3. „Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i ochrona miast” oraz 2.6 „Badania naukowe”.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych.

Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach

Preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, udzielane są przez banki bez możliwości umorzeń. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania.

12.3 Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w Ustawie z dnia 27.03.2003r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), a także w ustawach ustanawiających samorządy poszczególnych szczebli i określających ich kompetencje, w tym zakresie gospodarki przestrzennej tj. w ustawie o samorządzie gminnym – Ustawa z dnia 8.03.1990 r. *o samorządzie gminnym* (Dz.U. Nr 142, poz. 1591 z późn. zm.).

12.4 Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne *Programu* to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus²⁷. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześniej w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

Zgodnie z założeniami realizacyjnymi *Programu* miasto zostało zobligowane do uchwalenia w 2008 roku programu ochrony środowiska. Dokument ten musi być opracowany

²⁷ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Dz.U. Nr 78, poz. 706)

z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programu i projekt dokumentu powinny być przedstawione w Biuletynie Informacji Publicznej.

12.5 Uwarunkowania związane z integracją europejską

Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja Polski do Wspólnoty Europejskiej. Zgodnie z Układem Europejskim 16 grudnia 1991r. zobowiązała się do stopniowego dostosowania prawa polskiego do dokumentów obowiązujących we Wspólnocie Europejskiej, w tym również, a może nawet w szczególności, do prawa dotyczącego wykorzystania i ochrony środowiska. Stopniowo dostosowywane są regulacje w zakresie:

- ochrony przyrody,
- gospodarki odpadami,
- jakości wód,
- ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i oceny ryzyka,
- zanieczyszczenia powietrza,
- hałasu z maszyn i urządzeń,
- substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- bezpieczeństwa jądrowego i ochrony przed promieniowaniem.

Negocjacje przedakcesyjne w obszarze środowiska oficjalnie zamknięto 25 listopada 2002r. Komisja Europejska przyjęła wnioski o okresy przejściowe w odniesieniu do 9 aktów prawnych. Ustalenia stały się wiążące w dniu podpisania Traktatu Akcesyjnego 16 kwietnia 2003r. Ze względu na szeroki charakter regulacji prawnych, zgodnych z prawem wspólnotowym, administracja samorządowa musi podjąć różnorodne działania mające na wdrażania nowych przepisów. Na szczególną uwagę zasługują następujące aspekty:

- udział społeczny i udzielanie informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
- zmiany dotyczące gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwiązywanie problemów ochrony przyrody,
- gospodarka odpadami.

Aspekty te zostały uwzględnione w *Programie*. Wdrażanie unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, wiążące się ze znaczącymi kosztami wspomagane współfinansowany będzie ze środków Polityk Wspólnotowych i Funduszy Strukturalnych. Podstawowe korzyści, jakie odniesie Polska we wdrażaniu unijnych wymagań prawnych to poprawa międzynarodowego wizerunku Polski, ważna zwłaszcza dla samorządów. Przełoży się to na zainteresowanie inwestorów naszymi terenami, poprawę infrastruktury wodno-ściekowej, zapewnienie usług w zakresie gospodarowania odpadami, poprawę jakości powietrza. Wykorzystanie środków unijnych przyniesie poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców, wyrażająca się zmniejszeniem kosztów uzdatniania wody i wymiany infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, zmniejszeniem kosztów produkcji w rolnictwie, uzyskaniem wyższych plonów o lepszej jakości, zwiększeniem atrakcyjności turystycznej terenów, nowymi miejscami pracy.

13 REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU

13.1 Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W mieście zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez Miasto) oraz jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto samorząd województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w mieście.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymywanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są marszałek, starosta i prezydent/burmistrz/wójt. Obowiązkiem organów wszystkich szczebli jest wzajemne informowanie się i uzgadnianie.

Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Województwa, powiaty i gminy sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na wszystkich szczeblach, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycję w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Samorząd Gminny określa również strategię rozwoju Gminy, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego

zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Ustawowy jest również obowiązek uchwalenia Gminnego programu ochrony środowiska.

13.2 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Wyróżnia się następujące grupy podmiotów uczestniczących w Programie:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu
- Społeczność Gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu Miasta, który składa Radzie Miasta raporty z wykonania Programu. Burmistrz winien współdziałać z organami administracji rządowej, samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządem powiatu, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Marszałek (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Marszałka znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu.

Ponadto Burmistrz winien współdziałać z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Odbiorcą Programu są mieszkańcy Miasta, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej.

13.3 Monitoring wdrażania Programu

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Burmistrz będzie ocenił co dwa lata stopień wdrożenia Programu, natomiast na bieżąco będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w programie.

Pod koniec 2009 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2008 – 2011. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla nowej listy przedsięwzięć, obejmujących okres 2010 – 2012. Ten cykl będzie się powtarzał co dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2011 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

Zatem głównymi elementami monitoringu wdrażania Programu będą:

- ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- aktualizacja listy przedsięwzięć (co dwa lata),
- aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

13.3.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Program Ochrony Środowiska jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w mieście. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w mieście poprzez regularne ocenianie stopnia jego realizacji w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat. Niezależnie od tego, monitorowanie Programu odbywać się będzie poprzez roczną ocenę wykonania założonego na wskazane działania budżetu. Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

W grupie mierników ekologicznych znajdują się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,

- powierzchnia terenów objętych ochroną prawną,
- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym,
- poziom hałasu w środowisku,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej),
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w mieście. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu Ochrony Środowiska Miasta Bielsk Podlaski niezbędna jest okresowa weryfikacja stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań. Przewiduje się przedstawianie ww. weryfikacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W **TABELI NR 10** zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

TABELA NR 10 Wskaźniki monitorowania *Programu*

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	III, IV klasa
2.	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	V klasa
3	Ilość wody zużywanej dla celów socjalnych (m ³ /M/rok)	29,20
4	% wskaźnik zwodociągowania	99,00 %
5	% wskaźnik skanalizowania Miasta	75,85 %
6	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	0,79
7	Ilość zebranych odpadów komunalnych/1 mieszkańca w roku	285 kg/M/rok
8	Udział odpadów komunalnych pozyskiwanych ze zbiórki selektywnej	1,45%
9	Jakość powietrza atmosferycznego (dane z monitoringu – rok): — dwutlenek siarki — dwutlenek azotu — pył zawieszony PM10	8,0 µg/m ³ 14,5 µg/m ³ 30,7 µg/m ³
10	Wskaźnik lesistości (%).	1,90%
11	Powierzchnia terenów zieleni parkowej (ha)	13,80
B. Wskaźniki ekonomiczne		
12	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska (zł)	7 749,5 tys.

- stan wyjściowy do wymienionych w tabeli wskaźników przyjęto z danych za 2007 r.,

Źródło: www.stat.gov.pl, Informacja Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Białymstoku o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego – WIOŚ Białystok 2007r.

ZAŁĄCZNIK NR 1 Wykaz Skrótów

ARiMR –	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BAT –	najlepsze dostępne technologie
DPS –	Dom Pomocy Społecznej
ERDF-	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
GIS -	Główny Inspektorat Sanitarny
GMO -	Organizmy Zmodyfikowane Genetycznie
jst -	jednostki samorządu terytorialnego
KZLP -	kategoria zagrożenia lasów pożarem
NFOŚiGW –	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP-	Ochotnicza Straż Pożarna
PFOŚiGW –	Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PROW -	Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich
RLM –	równoważna liczba mieszkańców
RPO -	Regionalny Program Operacyjny
UE –	Unia Europejska
WFOŚiGW –	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ –	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska

ZAŁĄCZNIK NR 2 Wykaz aktów prawnych

Program Ochrony Środowiska dla miasta Bielsk Podlaski sporządzono zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi:

1. Prawo krajowe

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw. (Dz. U. z 2001 r. Nr 100 poz. 1085)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92 poz. 880)
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287)
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45 poz. 435)
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266)
- Ustawa z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (Dz. U. z 2006 r. Nr 99 poz. 692)
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 Nr 236 poz. 2008)
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. z 1997 r. Nr 101 poz. 628)
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (z 2006 r. Dz. U. Nr 89 poz. 625)
- Ustawa z dnia 1 marca 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228 poz. 1947)
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (z 2005 r. Dz. U. Nr 127 poz. 1066)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106 poz. 1002)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39 poz. 251)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 63 poz. 638)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90 poz. 607)
- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (Dz. U. z 2007 r. Nr 124 poz. 859)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123 poz. 858)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019)
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych. (Dz. U. z 2002 r. Nr 199 poz. 1671)
- Ustawa z dnia 19 września 2003 r. o zmianie ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz. U. z 2003 r. Nr 189 poz. 1850)

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o krajowym systemie ek zarządzania i audytu (EMAS) - (Dz. U. z 2004 r. Nr 70 poz. 631)
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową - (Dz. U. z 2004r. Nr 121 poz. 1263)
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. z 2004 r. Nr 281 poz. 2784)
- Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. z 2005 r. Nr 25 poz. 202)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2005r. Nr 180 poz. 1495)
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2007 r. Nr 75 poz. 493)

2. Prawo Unii Europejskiej:

– Dyrektywy horyzontalne

- Ocena skutków niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć dla środowiska, 85/337/EWG, zmieniona przez 97/11/WE
- W sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku, 90/313/EWG uchyla 2003/4/WE
- W sprawie sprawozdawczości, 91/692/EWG

– Dyrektywy dotyczące jakości powietrza:

- Jakość powietrza, dyrektywa ramowa, 96/62/WE, włączająca 3 starsze dyrektywy, które mają być zastąpione przez nowe wymogi na podstawie dyrektywy ramowej SO₂ i cząstki zawieszone w powietrzu, 80/779/EWG, zmieniona przez 81/85/EWG, 89/427/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Ołów, 82/884/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Tlenek azotu 85/203/EWG zmieniona przez 85/580/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Zanieczyszczenie ozonem troposferycznym, 92/72/EWG
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych 70/220/EWG zmieniona przez 74/270/EWG, 77/102/EWG, 78/665/EWG, 83/351/EWG, 88/76/EWG, 88/436/EWG, 89/458/EWG, 89/491/EWG, 91/441/EWG, 93/59/EWG, 94/12/EWG, 96/44/EWG, 96/69/EWG, 2003/76/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla - sadza, 72/306/EWG zmieniona przez 89/491/EWG i 97/20/WE, 2005/21/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla 88/77/EWG zmieniona przez 91/542/EWG i 96/1/EWG, 2001/27/WE
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych - testy przydatności pojazdów do warunków drogowych, 92/55/EWG
- Emisje lotnych związków organicznych z przechowywania i transportu benzyny, 94/63/WE
- Zawartość ołowiu w benzynie, 85/210/EWG zmieniona przez 85/581/EWG i 87/416/EWG
- Zawartość siarki w paliwach płynnych, 93/12/EWG zastępująca 75/716/EWG

– Dyrektywy dotyczące gospodarki odpadami:

- Odpady z przemysłu dwutlenku tytanu, 78/176/EWG zmieniona przez 91/692/EWG i dyrektywy pokrewne: Procedury nadzoru w odniesieniu do odpadów pochodzących z przemysłu dwutlenku tytanu, 82/83/EWG Harmonizacja programów zmniejszenia zanieczyszczeń, 92/12/EWG
- Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza przez zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/429/EWG uchyla 2000/76/WE i przez nowe zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/369/EWG uchyla 2000/76/WE
- Spalanie odpadów niebezpiecznych, 94/67/EWG uchyla 2000/76/WE
- Usuwanie olejów odpadowych, 75/439/EWG zmieniona przez 87/101/EWG i 91/692/EWG
- Ramowa dyrektywa w sprawie odpadów 75/442/EWG zmieniona przez 91/156/EWG i 91/692/EWG
- Usuwanie PCB i PCT, 76/403/EWG zastąpiona przez 96/59/WE
- Odpady niebezpieczne, 91/689/EWG zastępująca 78/319/EWG zmieniona przez 94/31/WE
- Osady ściekowe i gleba, 86/278/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Baterie, 91/157/EWG zmieniona przez 93/86/EWG
- Odpady z opakowań, 94/62/WE zmieniona przez 2005/20/WE

– Dyrektywy dotyczące jakości wody:

- Ścieki komunalne, 91/271/EWG zmieniona przez 98/15/WE
- Azotany, 91/676/EWG
- Niebezpieczne substancje w środowisku wodnym, 76/464/EWG zmieniona przez 2000/60/WE
- 7 dyrektyw - "córki", wszystkie poprawione przez 90/656/EWG i 91/692/EWG Zrzuty rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych 82/176/EWG Zrzuty kadmu, 83/513/EWG
- Zrzuty rtęci z sektorów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych, 84/156/EWG Zrzuty sześciochlorocykloheksanu, 84/491/EWG
- Dyrektywa 86/280/EWG w sprawie wartości dopuszczalne dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych niebezpiecznych substancji objętych wykazem I załącznika do dyrektywy 76/464/EWG, zmieniona przez dyrektywy 88/347/EWG i 90/415/EWG
- Dyrektywa dotycząca jakości wody w kąpieliskach 76/160/EWG zmieniona przez 90/656/EWG
- Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, 80/778/EWG zmieniona przez 81/858/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wód pitnej, 75/440/EWG zmieniona przez 79/869/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG związana z nią decyzja 77/795/EWG w sprawie wspólnych procedur wymiany informacji
- Pomiary i pobieranie próbek wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej, 79/869/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Wody podziemne 80/68/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Słodkie wody wymagające ochrony dla zachowania życia ryb, 78/659/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wody wymaganej dla bytowania skorupiaków i mięczaków, 79/923/EWG zmieniona przez 91/692/EWG

– Dyrektywy dotyczące ochrony przyrody:

- Siedliska, 92/43/EWG zmieniona przez 97/62/WE
- Dzikie ptaki, 79/409/EWG zmieniona przez 81/84/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/WE
- Skóry młodych fok, 83/129/EWG zmieniona przez 85/444/EWG, 89/370/EWG
- Dyrektywy dotyczące ograniczenia zanieczyszczenia przemysłowego i zarządzania ryzykiem:
 - Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez zakłady przemysłowe, 84/360/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Ograniczenie emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania paliw, 88/609/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 94/66/WE
 - IPPC (zintegrowane zapobieganie i ograniczenie zanieczyszczeń), 96/61/WE zmieniona przez 2003/87/WE
 - Seveso - kontrola zagrożenia poważnymi awariami, 96/82/WE zastępująca 82/501/EWG, zmieniona przez 2003/105/WE
- Dyrektywy dotyczące chemikali i organizmów zmodyfikowanych genetycznie:
 - Eksperymenty na zwierzętach, 86/609/EWG zmieniona przez 2003/65/WE
 - Dobra praktyka laboratoryjna, 87/18/EWG, związana z nią dyrektywa 88/320/EWG w sprawie kontroli, zmieniona przez 99/12/WE
 - Kontrolowane wykorzystanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów, 90/219/EWG zmieniona przez 94/51/WE, 98/81/WE
 - Azbest, 87/217/EWG zmieniona przez 91/692/WE
 - Klasyfikacja, pakowanie i etykietowanie substancji niebezpiecznych, 67/548/EWG zmieniona przez 69/81/EWG, 70/189/EWG/ 71/144/EWG, 73/146/EWG, 75/409/EWG, 76/907/EWG, 79/370/EWG, 79/831/EWG, 80/1189/EWG, 81/957/EWG, 82/232/EWG, 83/467/EWG, 84/449/EWG, 86/431/EWG, 87/432/EWG, 88/302/EWG, 88/490/EWG, 90/517/EWG, 91/325/EWG, 91/26/EWG/ 91/410/EWG, 91/632/EWG, 92/32/EWG, 92/37/EWG, 92/69/EWG, 93/21/EWG, 93/67/EWG, 93/72/EWG, 93/90/EWG, 93/101/EWG, 93/105/EWG, 94/69/WE, 96/54/WE, 96/56/WE
 - Klasyfikacja, oznakowanie i pakowanie niebezpiecznych preparatów 88/379/EWG zmieniona przez 89/178/EWG, 90/492/EWG, 91/155/EWG, 93/18/EWG, 93/112/EWG, 91/442/EWG, 95/65/EWG, 2001/58/WE
 - Ograniczenie sprzedaży i stosowania niektórych niebezpiecznych substancji i preparatów, 76/69/EWG zmieniona przez 79/663/EWG, 82/806/EWG, 82/828/EWG, 83/478/EWG, 85/46/EWG, 85/610/EWG, 89/677/EWG, 89/678/EWG, 91/173/EWG, 91/338/EWG, 91/339/EWG, 91/659/EWG, 94/27/WE, 94/48/WE, 94/60/WE, 96/55/WE, 97/10/WE, 97/16/WE
 - Zamierzone uwalnianie do środowiska genetycznie zmodyfikowanych organizmów 90/219/WE zmieniona przez 94/15/WE, 97/35/WE
 - Detergenty, 73/404/EWG zmieniona przez 82/242/EWG i 86/94/EWG i związana z nią dyrektywa w sprawie testowania biodegradacji, 73/405/EWG zmieniona przez 82/243/EWG
 - Transport drogowy niebezpiecznych towarów 94/55/WE zmieniona przez 2006/89/WE
- Dyrektywy dotyczące hałasu:

- Pojazdy silnikowe 70/157/EWG zmieniona przez 73/350/EWG, 77/212/EWG, 81/334/EWG, 84/372/EWG, 84/424/EWG, 87/354/EWG, 89/491/EWG, 92/97/EWG i 96/20/WE
- Motocykle 78/1015/EWG zmieniona przez 87/56/EWG i 89/235/EWG
- Sprzęt budowlany (ramowa) 79/113/EWG zmieniona przez 81/1051/EWG i 85/405/EWG
- Samoloty poddźwiękowe, 80/51/EWG zmieniona przez 83/206/EWG
- Poddźwiękowe samoloty odrzutowe, 89/629/EWG
- Ograniczenie eksploatacji samolotów, 92/14/EWG zmieniona przez 99/28/WE
- W sprawie zbliżenia przepisów prawa państw członkowskich dotyczących dopuszczanie do eksploatacji sprzętu i maszyn budowlanych, 84/532/EWG
- Sprężarki, 84/533/EWG zmieniona przez 85/406/EWG
- Żurawie wieżowe, 84/534/EWG zmieniona przez 85/405/EWG
- Agregaty spawalnicze, 84/535/EWG zmieniona przez 85/407/EWG
- Agregaty prądowców 84/536/EWG zmieniona przez 85/408/EWG
- Kruszątki betonu, 84/537/EWG zmieniona przez 85/409/EWG
- Kosiarki do trawy, 84/538/EWG zmieniona przez 87/252/EWG, 88/180/EWG i 88/181/EWG
- Koparki hydrauliczne, 86/662/EWG zmieniona przez 89/514/EWG i 95/2/WE
- Sprzęt gospodarstwa domowego, 86/594/EWG
- Dyrektywy dotyczące bezpieczeństwa nuklearnego i ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym:
 - Ochrona społeczeństwa i pracowników przed promieniowaniem, 80/836/EURATOM zmieniona przez 84/467/EURATOM
 - Ochrona przed promieniowaniem związanym z naświetleniami medycznymi, 97/43/EURATOM
 - Wczesna wymiana informacji w przypadku zagrożenia radiologicznego, 87/600/EURATOM
 - Informowanie społeczeństwa, 89/618/EURATOM
 - Ochrona pracowników z zewnątrz przed promieniowaniem, 90/641/EURATOM
 - Przesyłanie odpadów radioaktywnych, 92/3/EURATOM uzupełniona przez 93/552/EURATOM
 - Podstawowe normy bezpieczeństwa, 96/29/EURATOM
 - Przesyłanie substancji radioaktywnych, 93/1493/EURATOM

3. Dokumenty programowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014 (projekt),
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
- Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.)

- Długotrwała strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju – „Polska 2025”,
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej,
- Krajowy Plan Rozdziału Uprawnień Do Emisji CO₂ - pierwszy okres rozliczeniowy 2005 - 2007,
- Krajowy program zwiększania lesistości,
- Polityka leśna państwa,
- Strategia gospodarki wodnej wraz z harmonogramem zadań Gospodarki Wodnej do roku 2020,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjętym przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. - Strategią Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 r.,
- Program Operacyjny "Infrastruktura i Środowisko" (projekt),
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego do roku 2020,
- Program rozwoju turystyki i zagospodarowania turystycznego województwa Podlaskiego do 2010 roku,
- założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013,
- Projekt Uszczegółowienia Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa na lata 2007 – 2013,
- Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010,
- Program ochrony środowiska dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011,
- Plan gospodarki odpadami dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011,
- Program ochrony środowiska na lata 2004 – 2011 dla miasta Bielsk Podlaski,
- Plan gospodarki odpadami na lata 2004 – 2011 dla miasta Bielsk Podlaski,
- Strategia rozwoju miasta Bielsk Podlaski na lata 2002 – 2010.

ZAŁĄCZNIK NR 3 Bibliografia

- Bernaciak A., Gaczek W., Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002,
- Błaszyk T., Górski J., Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996,
- Geografia Polski : środowisko przyrodnicze, red. nauk. L. Starkel, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004,
- Kistowski M., Staszek W., Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, Gdańsk, Wydaw. DJ, 1999,
- Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003,
- Bednarek R., Prusunkiewicz Z. Geografia gleb, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997,
- Narodowy Program Przygotowania do członkostwa w UE, Rozdział 23 – Ochrona Środowiska; MOŚZNiL, 1999,
- Ochrona Środowiska 2005, GUS, Warszawa 2005,
- Piontek F., tom I, rozdział I Środowisko przyrodnicze w strategii wzrostu gospodarczego i w rozwoju zrównoważonym. Planowanie i wdrażanie polityka ochrony środowiska, poradnik, Warszawa, 2001.
- Poskrobko B., Zarządzanie środowiskiem, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2006,
- Poskrobko B: Sterowanie ekorozwojem tom I i III Regionalne i gospodarcze aspekty ekorozwoju, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, 1998,
- Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010, Warszawa, listopad 2002,
- Śleszyński J., Ekonomiczne problemy ochrony środowiska, ARIES, Warszawa 2000,
- Woś A., Klimat Polski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999,
- Raport o stanie środowiska województwa podlaskiego w latach 2004-2006 – WIOŚ Białystok 2007r.
- Wyniki badań wód podziemnych na terenie woj. podlaskiego w 2007 roku – WIOŚ Białystok 2008r.
- Wyniki badań pól elektromagnetycznych na terenie woj. podlaskiego w 2007 roku – WIOŚ Białystok 2008r.
- Informacja Podlaskiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Białymstoku o stanie środowiska na terenie powiatu bielskiego – WIOŚ Białystok 2007r
- Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Białymstoku,
- Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego,
- Strona internetowa Państwowej Straży Pożarnej,
- Strona internetowa Ministerstwa Środowiska,
- Strona internetowa Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego.

ZAŁĄCZNIK NR 4 Proponowane kryteria pilności

Proponowane kryteria pilności realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska:

- Kryteria ogólne:
 - Gotowość zadania do realizacji (pozwolenie na budowę, decyzja środowiskowa itp.)
 - Pozytywne oddziaływanie na środowisko, ROŚ
 - Wkład własny realizującego projekt
 - Poparcie społeczne dla inwestycji
- Inwestycje drogowe:
 - Położenie na ważnym, z punktu widzenia społecznego, odcinku komunikacyjnym
 - Położenie w pobliżu istotnych obiektów publicznych
 - Nadmierne natężenie ruchu
 - Ochrona przed hałasem komunikacyjnym
- Inwestycje z zakresu gospodarki wodno – ściekowej:
 - Usytuowanie w pobliżu zbiorników zasobu wody pitnej
 - Usytuowanie na obszarach chronionych
 - Usytuowanie w pobliżu wód powierzchniowych
- Inwestycje z zakresu gospodarki odpadami:
 - Zgodność z Plan Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2007-2010,
 - Zgodność z Planem gospodarki odpadami dla powiatu bielskiego na lata 2008 – 2011.
- Inwestycje z zakresu gospodarki energetycznej:
 - Inwestycje przy wykorzystaniu źródeł energii odnawialnej
 - Inwestycje mające na celu oszczędzanie energii i obniżające emisję zanieczyszczeń do powietrza

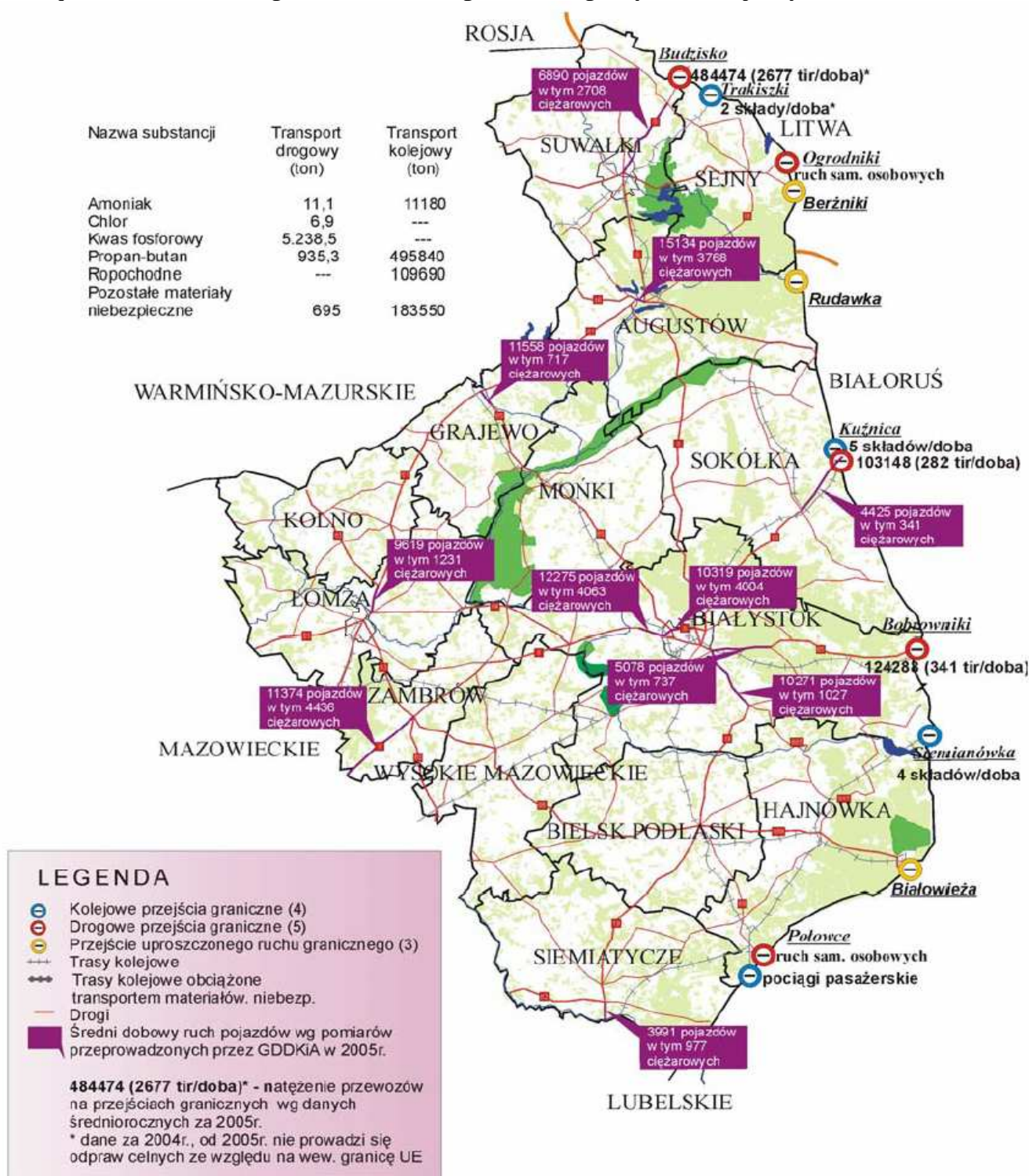
ZAŁĄCZNIK NR 5 Lista zamierzeń inwestycyjnych MIASTA BIELSK PODLASKI z zakresu ochrony środowiska ²⁸

Lp.	Miasto	Nazwa zadania-inwestycji	Termin realizacji	Koszt realizacji (w tys. PLN)	Źródła finansowania
1.	Bielsk Podlaski	I etap – Kleeberga budowa kanalizacji sanitarnej w ramach zadania Integracja dróg gminnych z systemem dróg krajowych (Nr 19), powiatowych (ul. Mickiewicza, Kleeberga, Nr 19 z ul. Mickiewicza) w Bielsku Podlaskim	2008	913,5	BUDŻET GMINY, WFOŚIGW
2.	Bielsk Podlaski	ul. Ogrodowa budowa kanalizacji sanitarnej	2008	318,7	BUDŻET GMINY, WFOŚIGW
3.	Bielsk Podlaski	ul. Mickiewicza – zaułek: kanalizacja sanitarna grawitacyjna, tłoczna, przepompownia ścieków	2008	100	BUDŻET GMINY
4.	Bielsk Podlaski	Kanalizacja sanitarna i deszczowa (budowa) w ulicach: Bagnista, Leśna, Łąkowa, Sosnowa, Studziwodzka, Wiejska i Chmielna w Bielsku Podlaskim	2008	4 900	ŚRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO, NFOŚIGW
5.	Bielsk Podlaski	I etap ul. Myśliwska	2008 – 2009	2 000	ŚRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO, ŚRODKI Z BUDŻETU UE: EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
6.	Bielsk Podlaski	Poprawa gospodarki wodno-ściekowej w mieście Bielsk Podlaski (kanalizacja sanitarna + kanalizacja deszczowa + stacja uzdatniania wody)	2008 – 2010	15 711	ŚRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO, ŚRODKI Z BUDŻETU UE: EUROPEJSKI FUNDUSZ

²⁸ Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 – Białystok 2007r.

Lp.	Miasto	Nazwa zadania-inwestycji	Termin realizacji	Koszt realizacji (w tys. PLN)	Źródła finansowania
					ROZWOJU REGIONALNEGO W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO
7.	Bielsk Podlaski	Utworzenie ścieżek rowerowych w mieście	2008 – 2009	1240	ŚRODKI Z BUDŻETU KRAJOWEGO

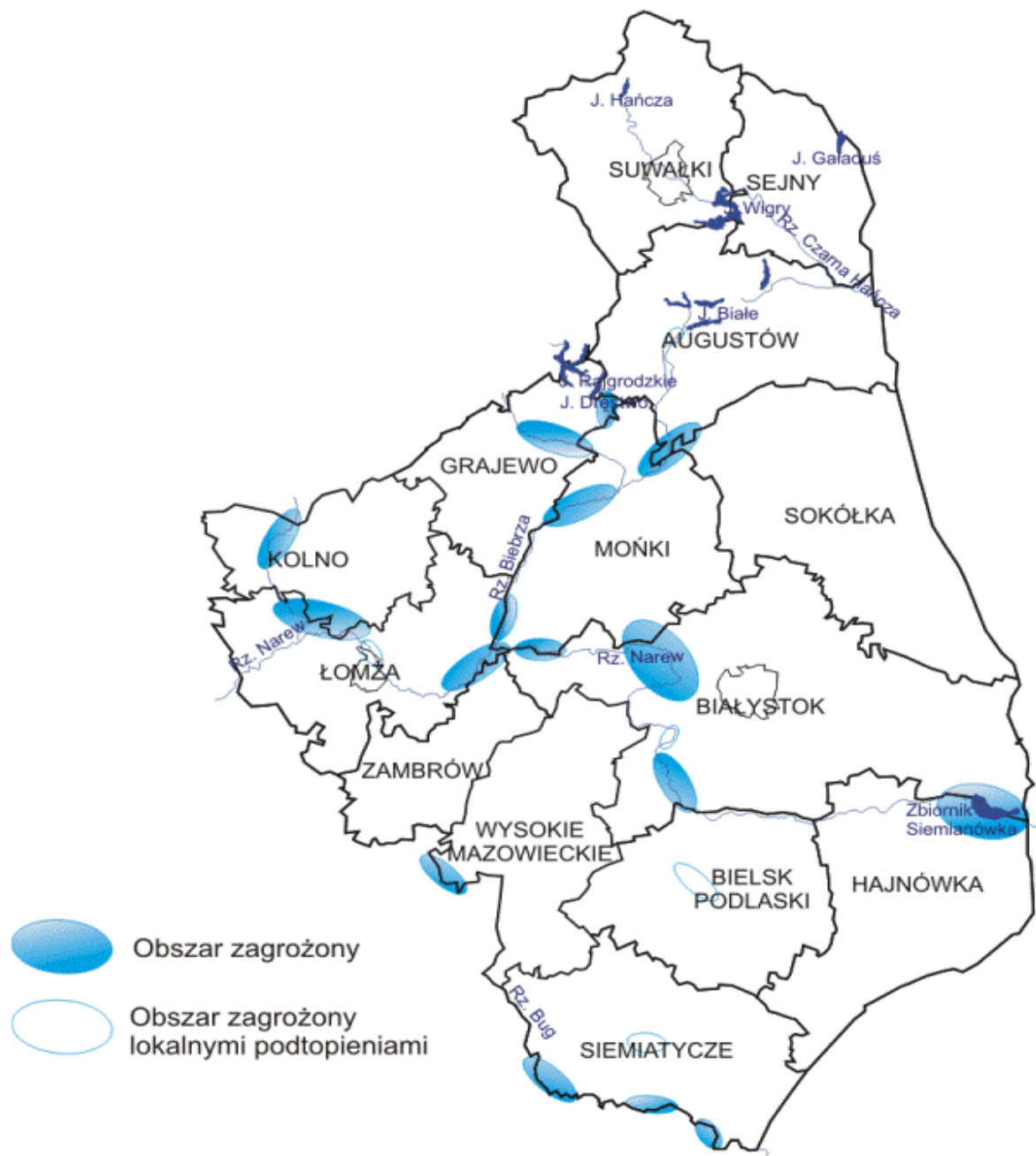
ZAŁĄCZNIK NR 6 Zagrożenia w transporcie drogowym i kolejowym²⁹

²⁹ Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 – Białystok 2007r. – str. 102

ZAŁĄCZNIK NR 7 Zagrożenia powodziowe województwa podlaskiego³⁰

ZAGROŻENIE POWODZIOWE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO,

³⁰ Źródło: Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2010 – Białystok 2007r. – str. 107